

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **БЕЗПЕКА**

∨ *Новий Закон про національну безпеку України*

- **ЕКОНОМІКА**

∨ *Податок на виведений капітал*

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА**

∨ *Монетизація пільг на проїзд*

№ 6 (150) КВІТЕНЬ 2018

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 6 (150) 2018

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Дубас,
В. Гребенюк

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент внесе до Парламенту зміни до
Закону України «Про публічні закупівлі».....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.

Новий Закон про національну безпеку
України: що зміниться в армії та обороні.....3

Полтавець С.

Податок на виведений капітал:
ефективний механізм чи загадка з багатьма
невідомими.....11

Миськевич Т.

Монетизація пільг на проїзд:
прогресивний досвід та українські реалії.....15

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Вакульчук В.

Правові аспекти легалізації самобудів.....19

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства.....21

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *27

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент внесе до Парламенту зміни до Закону України «Про публічні закупівлі»

Зміни до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України» зроблять роботу системи публічних закупівель ProZorro ефективнішою та закриють для корупціонерів низку способів обійти її, наголошує Президент Петро Порошенко.

Він також висловив впевненість, що публічна підтримка зазначених змін з боку громадських організацій має визначальне значення. Петро Порошенко зазначив, що за результатами попередніх нарад проект змін до закону «Про публічні закупівлі» вже практично готовий і зазначив, що він має надійти до Верховної Ради до наступного пленарного тижня.

Серед конкретних кроків, які пропонуються для поліпшення роботи системи електронних закупівель Президент, зокрема назвав підвищення відповідальності тих, хто планує брати участь у тендері, але не планує постачати товар, маючи єдину мету – зірвати конкурс «пропонуючи нереальні, демпінгові ціни і не збираючись постачати послугу».

Також Глава держави вважає доцільним знизити вартість допорогових закупівель на товари та послуги з 200 до 50 тисяч гривень, разом з тим спростивши процедуру допорогових закупівель на незначні суми.

Заступник Глави АПУ Дмитро Шимків зауважив, що нині дійсно на часі ухвалення змін, які дозволять унеможливити порушення і одночасно спростять систему. «Система ProZorro отримала більше 5 міжнародних нагород. І це є прикладом того, що українські розробки, українська ідея є одною з лідерів у світовому просторі з державних закупівель і, як підкреслив Президент, основним інструментом антикорупційної боротьби. І головне – в цю систему повірив бізнес», – зазначив він та додав, що український бізнес активно бере участь в держзакупівлях (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/mi-zakrivayemo-dlya-korupcioneriv-nizku-sposobiv-obijti-proz-46874>). – 2018. – 11.04*).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Новий Закон про національну безпеку України: що зміниться в армії та обороні

В умовах військової агресії, загрози національній безпеці та цілісності території, які почалися у 2014 р., реформа системи національної безпеки та оборони є вкрай важливою для збереження та розбудови української держави як незалежної та самостійної. Але, без оновленої законодавчої бази це неможливо.

Законодавство України з питань забезпечення національної безпеки залишається у значній мірі застарілим, а закладені у ньому норми щодо взаємодії та координації дій органів державної

влади і силових структур як у мирний час, так і у кризові періоди, не враховують особливості нового типу агресії, у ході якої широко використовується не лише традиційні військові операції, але й різноманітні невоєнні сили та засоби боротьби. Крім того, правові акти у цій сфері містять низку неузгодженостей, підходи до визначення певних термінів мають бути переглянуті. Також, закріплені на чинному законодавчому рівні перелік загроз національній безпеці України та заходи реагування на них не відповідають практикам країн-членів

Європейського Союзу та НАТО, ускладнюють визначення пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки та вчасну реакцію на зміни безпекової ситуації.

Тому цілком логічно, що новий закон про національну безпеку, написаний під час реальної війни і за допомогою іноземних радників, має відрізнятись від Законів про ту ж безпеку та оборону країни початку 2000-х рр.

Український парламент разом з Президентом країни неодноразово намагалися на законодавчому рівні прописати нові умови та нову реальність, в якій опинилась Україна.

Зокрема, 28 лютого 2018 р. Президент України П. Порошенко вніс до Верховної Ради проект закону «Про національну безпеку України», який було розроблено на виконання положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента від 26 травня 2015 р. № 287. Цією Стратегією передбачено здійснення комплексного вдосконалення законодавства з питань національної безпеки і оборони України, унормування структури і складу сектору безпеки і оборони, системи управління, координації та взаємодії його органів, удосконалення державної системи стратегічного планування, якісне вдосконалення системи демократичного цивільного контролю над органами сектору безпеки і оборони, посилення парламентського контролю у цій сфері.

Поданий законопроект містить п'ять розділів. Перший розділ закону пояснює термінологію у чотирьох наступних розділах. Вперше в одному документі зібрані чіткі визначення таких понять як воєнний конфлікт та збройний конфлікт, сили безпеки і сили оборони, національна безпека України та національні інтереси України, стратегія кібербезпеки України та інші.

Другий розділ закріплює правові основи та принципи державної політики у сфері національної безпеки і оборони, фундаментальні національні інтереси України, серед яких забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності, інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір, членство у Європейському Союзі та в Організації Північно-Атлантичного договору.

Третій розділ визначає принципи і механізми демократичного цивільного контролю, повноваження щодо здійснення такого контролю законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого самоврядування і громадянського суспільства.

Четвертий розділ визначає склад сектору безпеки і оборони та правовий статус основних органів, що входять до його складу, а також управління та координацію у сфері національної безпеки. До складу сектору безпеки і оборони входять: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику.

П'ятий розділ регулює планування у сфері національної безпеки і оборони, визначає основні документи довгострокового планування (понад п'ять років), зокрема, Стратегію національної безпеки, Стратегію воєнної безпеки, Стратегію громадської безпеки та цивільного захисту, Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу, Стратегію кібербезпеки, Національну розвідувальну програму, та порядок їх формування і реалізації в документах середньострокового (до п'яти років) і короткострокового планування (до трьох років).

Цим законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування,

контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони.

Як заявила перший заступник Голови Верховної Ради І. Геращенко, законопроект про національну безпеку передбачає системні зміни у цій сфері та є ключовим для наближення до стандартів НАТО. Вона зауважила, що зазначений законопроект розроблявся експертами та фахівцями, представниками Ради національної безпеки і оборони України спільно з міжнародними партнерами України – представниками країн ЄС та НАТО. Важливо, що у цьому законопроекті посилюється демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони, вводиться нова система командування і фіксується важлива норма щодо цивільного міністра оборони, вносяться системні зміни до профільного Міністерства оборони України, наголосила І. Геращенко.

Крім цього, переконаний Президент П. Порошенко, ухвалення цього закону тісно пов'язане з поліпшенням інвестиційного клімату України, адже збільшиться рівень довіри до України як до надійного партнера НАТО.

Надумку політолога В. Фесенка, законопроект передбачає поступове переведення інституцій нацбезпеки на стандарти НАТО, у тому числі це стосується і цивільного контролю, формулює геополітичні орієнтири України – європейська і євроатлантична інтеграція.

На цьому також наголосила голова постійної делегації Верховної Ради в Парламентській асамблеї НАТО, народний депутат І. Фріз. На її думку, цей закон вкрай необхідний, щоб довести партнерам, що країна рухається за стандартами і критеріями НАТО в реформуванні сектору безпеки та оборони.

Керівник Пентагону Д. Меттіс закликав Україну якомога швидше прийняти закон про національну безпеку країни, адже цей закон забезпечить міцну правову основу для здійснення реформ оборони.

Цілком зрозуміло, що такі стратегічні законопроекти розробляються нашими спеціалістами та експертами у тісній співпраці із західними партнерами, та в жодному разі мова не йде про якісь нав'язування чи тиск з їхнього боку, наголошує народний депутат А. Тетерук.

Представники провладних партій та частина експертів також відзначають політичну важливість внесення даного законопроекту на розгляд парламенту. Вони переконані у необхідності прийняття цього закону, але за умов доопрацювання та внесення низки змін. Натомість, парламентські і позапарламентські опозиціонери піддали закон жорсткій критиці.

Так, на думку прихильників, даний законопроект розкладає все по полицях, як це і є в кожній країні НАТО. Зокрема регламентується, що загрози нацбезпеці та відповідні пріоритети державної політики у цій сфері визначаються кількома базовими стратегіями, які схвалює РНБО. У документі нарешті сформульована основа основ – сектор безпеки та оборони має 4 взаємопов'язані складові: сили безпеки, сили оборони, оборонно-промисловий комплекс, громадяни й громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у гарантуванні національної безпеки.

Також законопроект містить цілу низку нововведень, які стосуються зрозумілішого функціонування силових органів та їхньої міжвідомчої взаємодії. Так, СБУ стане державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, зберігатиме свою автономність та буде де-юре і де-факто виведена із підпорядкування Об'єднаному оперативному штабу ЗСУ.

Ще більші зміни чекають на керівництво Міноборони, адже з 1 січня 2019 р. і міністр, і всі його заступники призначатимуться із числа цивільних осіб. А посаду начальника Генштабу – головнокомандувача ЗСУ розділять: головнокомандувач стане найвищою військовою службовою особою в Збройних силах, його призначатиме на посаду та звільнятиме Президент, як і начальника Генштабу, який підпорядковуватиметься міністру оборони і головнокомандувачу. Зараз обидві посади обіймає В. Муженко.

Не оміне уніфікацію своїх повноважень і секретар РНБО О. Турчинов. Зараз він координує виконання рішень Радбезу центральними та місцевими органами влади у сферах держбезпеки, правоохоронної діяльності та боротьби з корупцією. Новий законопроект прибирає перелік цих сфер та робить наголос виключно на контролі за рішеннями, що введені в дію указами Президента.

Одне з найважливіших положень нового закону – це визначений річний обсяг видатків на фінансування сектору безпеки та оборони. Він має становити не менше 5 % запланованого обсягу ВВП, з яких не менше 3 % повинні йти виключно на сили оборони. Розмір видатків на оборонно-промисловий комплекс має бути не менше 0,5 %.

Наступне нововведення для оборонного бюджету України – це планування на основі спроможностей. Максимально ефективно використання наявних коштів і розумна ієрархія пріоритетів: «на що витрачаємо кошти сьогодні – на що в наступному періоді – скільки залишилося – як можна правильно використати залишок». Так думають і планують у НАТО, і цьому іноземні радники вчать Україну.

Як зазначив військовий експерт О. Мусієнко, позитивним, відповідно до нового закону, є створення нової розвідувальної програми і її стратегії, чого не було досі.

Хоча частина парламентарів і вважає законопроект вкрай необхідним, з президентським варіантом зовсім не погоджуються.

При першому ж перегляді проекту закону експертами було виявлено велику кількість критичних помилок та стратегічних недоліків. Так, наприклад, законопроект стосується винятково сектору оборони і безпеки та не охоплює усі сфери, що традиційно належать до складових нацбезпеки – економічна, екологічна, кібернетична, критичної інфраструктури тощо. Автори законопроекту не пояснили, що і як має відбуватися у цих сферах, тому назва проекту закону не відповідає змісту, вважає голова правління ГО «Майдан закордонних справ» Б. Яременко. Як показав сумний досвід 2014 р., саме ці сфери у національному

безпековому полі були найбільш вразливими в Україні та дозволили російській агресії перерости до масштабів війни. Відсутність механізму забезпечення інформаційної безпеки виглядає як наступ на одні й ті ж граблі двічі. Так само, як відсутність належної уваги до економічної, соціальної, політичної, зовнішньої безпеки тощо в майбутньому законі зробить Україну вразливою і у цих сферах.

Так, на думку глави Асоціації захисту активів О. Сітухо, економічна цілісність країни повинна бути усвідомлена як фундаментальний національний інтерес нарівні з класичною територіальною цілісністю. Сьогодні ж влада намагається зняти з себе відповідальність за економічну безпеку. Влада намагається вивести проблемні для неї питання (інвестиційна привабливість, безробіття, інновації та ін.) за рамки національної стратегії безпеки, замаскувавши це штабними розстановками і гаслами про високі натовських стандартах, вважає О. Сітухо.

Новий законопроект взагалі робить економічну безпеку порожньою абстракцією, вона згадується лише як термін, що позначає один з напрямів діяльності держави щодо забезпечення безпеки, і не більше. Для неї не передбачено розробку спеціальної стратегії, як у випадку з воєнною безпекою або навіть з кібербезпекою. Не встановлені відповідальні посадові особи, державні органи і порядок їх зв'язку з суспільством.

Така ситуація є неприпустимою. Тому, на думку О. Сітухо, потрібно переглянути значення економічної безпеки в фундаментальних національних інтересах, сформулювати критерії вищого рівня, які допомогли б систематизувати численні економічні загрози і способи їх усунення, ввести діяльність української держави в загальну реальність з партнерами, союзниками і противниками. Дати суспільству інструмент для оцінки успішності такої діяльності та фундамент для її критики.

«Економічна безпека – питання національної безпеки», стверджується в новій Стратегії національної безпеки США. І саме досвід гібридної війни проти України і протидії російській агресії послужили каталізаторами

для перегляду американцями стратегічних підходів.

Крім того, одним з індикаторів якості національної безпеки, переконаний голова політичної партії «Патріот» М. Голомша, є підприємницька спроможність країни. Але, на жаль, у законопроекті немає виокремленого питання розвитку малого і середнього підприємництва (як, власне, і економічного та інших блоків, що становлять національну безпеку). Невизнання РНБОУ проблематики МСП одним із стовпів національної безпеки є стратегічною помилкою вищої влади, особливо в умовах цивілізаційного протистояння України проти кремлівського агресора, переконаний політик.

Оскільки, як зазначає народний депутат, лідер партії «ОСНОВА» С. Тарута, в Україні поки немає перспектив членства в Європейському Союзі і вступу в НАТО, сьогодні потрібно говорити не про питання, які абсолютно не актуальні серед населення, а вирішувати дуже важливі, зокрема, питання боротьби з корупцією, підняття добробуту українського народу тощо. Важливо не втратити високотехнологічні галузі: космонавтику, авіацію, машинобудування і автомобілебудування, щоб стати високотехнологічною, а не сировинною і аграрною країною, вважає лідер «ОСНОВИ». А закон про Національну безпеку від Президента П. Порошенка це популізм, передвиборча історія, завдяки чому Президент намагається отримувати бали, акцентує політик.

«Батьківщина» закликає парламент ухвалити такий закон про національну безпеку України, який буде написаний з урахуванням основних цінностей життя, здоров'я, безпеки, гідності та недоторканості людини. Про це заявила лідер фракції Ю.Тимошенко під час розгляду у парламенті законопроекту про національну безпеку № 8068.

Законопроект «Про національну безпеку України» містить істотні недопрацювання, тому його необхідно переписувати, а не покращувати, переконаний директор військових програм Українського центру економічних і політичних досліджень ім. Разумкова М. Сунгуровський. На його думку, закон про національну безпеку

має бути рамковим – містити основи, з підкріпленням у відомчих документах. Однак цей принцип в документі не дотримано.

Ще один момент, що заслуговує на особливу увагу у законопроекті – це питання демократичного цивільного контролю (ДЦК). У зареєстрованому законопроекті фактично відбулась чергова підміна понять: демократичним цивільним контролем називають контроль, що здійснюють органи влади за військовими силами. М. Сунгуровський, зокрема, нарікає, що цивільний контроль в законопроекті виписаний досить умовно і йому бракує незалежності від посадовців. Наприклад, основні функції цивільного контролю покладені на Президента, парламент, уряд, місцеві органи влади та суди. Громадські організації у документі також згадуються, однак принципово нових важелів впливу для них не передбачено. А «невійськовий» міністр на чолі оборонного відомства – справді практика НАТО, але це є лише одним з елементів цивільного контролю сектору безпеки і оборони.

На переконання військового експерта Д. Снегірьова, реформування армії на загальноєвропейський, натівський формат, коли керівником ЗСУ буде цивільна особа, яка має уособлювати контроль з боку суспільства за їхньою діяльністю, доречно у країнах Заходу, де є розвинена демократія, і всі інститути виступають в ролі контролю за діяльністю ЗС і унеможливають, в першу чергу, корупційну складову. А в українських реаліях це найболючіша тема. Бо є питання матеріально-технічного забезпечення ЗСУ, яке вже давно стало «святою корупційною короною».

Також експерти впевнені в необхідності міняти всю систему планування фінансування в державі, зокрема, в безпековій сфері. На їхню думку, спочатку потрібно поррахувати, скільки необхідно грошей для реформування сектора, а потім визначати, скільки це буде відсотків від ВВП (у законопроекті зафіксовано фінансування сектора оборони на рівні 5 % від ВВП).

Дипломат Б. Яременко зазначає, що законопроект містить велику кількість

неузгоджених положень, як в рамках самого законопроекту, так і невідповідності до положень інших чинних нормативно-правових актів.

Неврегульованими у законопроекті є взаємовідносини між начальником Генерального штабу ЗСУ та Головнокомандувачем ЗСУ, Командувачем об'єднаних сил та Командувачами видів, окремих родів військ (сил) ЗСУ, командувачами (керівниками) інших військових формувань. Внаслідок цього можливий конфлікт між органами управління під час виконання завдань з оперативного керівництва військами.

Про проблеми підпорядкування каже й народний депутат Д. Тимчук. Але він звертає увагу на функціонування Об'єднаного оперативного штабу, який має контролювати всю країну. Зараз існують лише оперативні командування, які займаються виключно ситуацією на Донбасі. Відповідно до законопроекту, створений ООШ буде займатися вже не лише подіями на Донбасі, але й оперативним керівництвом наших миротворчих контингентів.

Серед претензій, які висунули в комітеті Верховної Ради з питань нацбезпеки до поданого Президентом законопроекту про нацбезпеку, – не врегульовані питання про державну таємницю, також відсутній перелік загроз національним інтересам та зазначено, що їх мають визначати різні документи, які схвалюються РНБО і затверджуються Президентом.

На думку народного депутата від «Самопоміч» Т. Пастуха, президентська версія закону перетягує більше функцій на Раду Нацбезпеки, підконтрольну Президенту. Таким чином, в Україні може виникнути подвійна влада – з одного боку опиняється парламент, а з іншого – всі силові структури, зав'язані виключно на Президентіві, вважає депутат. Крім того, застерігає Т. Пастух, новий закон робить Службу безпеки підпорядкованою лише Президенту (у чинному законодавстві СБУ підзвітна і парламенту, і Президенту).

Недосконалим президентський законопроект про нацбезпеку вважає і заступник голови

Верховної Ради О. Сироїд. Так, на її думку, у законопроекті не виписані ані пріоритети національної безпеки, ані загрози для неї. Він повинен дати простір для реформування ЗСУ, змінити систему контролю для того, щоб знищити радянську армію і побудувати ефективні збройні сили в Україні. Але в Україні немає інституційної здатності Збройних Сил. Потрібно змінити принципи командування і управління, щоб армія була боєздатною, ефективною, оперативною, інтелектуальною. А цей законопроект у тому вигляді, як його подав Президент, наближає Україну до Росії і точно не до стандартів НАТО, наголошує О. Сироїд. Віце-спікер додає, що натомість законопроект може внести ще більший хаос в ЗСУ і в командування ними.

Саме тому «Самопоміч» підготувала альтернативний проект закону про національну безпеку України, який відповідає потребам України та зобов'язанням, які країна взяла на себе у співпраці із міжнародними партнерами. Так, цей законопроект передбачає ефективний цивільний контроль, зокрема, на використання бюджетних коштів на оборонну сферу, врегульовані також питання захисту прав людини та військовослужбовців. Як зауважила віце-спікер О. Сироїд, в законопроекті «Самопоміч» чітко визначені пріоритети національної безпеки України. У тому числі, сформована жорстка політика стосовно Росії, що надзвичайно важливо сьогодні, чітко виписана система командування і контролю так, як ця система сьогодні відображена у країнах НАТО.

Екс-міністр оборони А. Гриценко вважає, що з прийняттям нового закону про нацбезпеку ситуація в безпековій сфері не покращиться. Адже новий закон скасує три чинні («Про основи національної безпеки України», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» та «Про організацію оборонного планування»), стиснувши їх до окремих розділів. На його думку, чинні Закони набагато системніше, детальніше та ґрунтовніше розписують проблеми по цим напрямкам.

Не бачить терміновості в ухваленні законопроекту «Про національну безпеку України» колишній офіцер оперативного управління Генштабу ЗСУ, полковник запасу О. Жданов. На його думку, президентський законопроект не є настільки значущим, як військова доктрина і програма розвитку ЗС країни. У документі нічого нового не написали, лише узаконили концепцію, прописану у 2016 р. За словами полковника, йому не вистачає деталізації. А воєнна доктрина України мала бути готова ще вчора.

Розкритикували президентський закон про національну безпеку і міжнародні партнери. Дипломати, зокрема, посол США М. Йованович, глава Представництва ЄС в Україні Х. Мінгареллі, голова Консультативної місії Європейського Союзу в Україні К. Ланчінскас, глава Представництва НАТО в Україні А. Вінніков заявили, що зареєстрований Президентом закон про національну безпеку суперечить практикам ЄС та НАТО.

У листі, адресованому П. Порошенку, говориться, що законопроект не передбачає парламентського контролю за діяльністю Служби безпеки України (СБУ), що є однією з фундаментальних вимог по наближенню до НАТО. Адміністрація Президента і СБУ 18 місяців працювали з представниками НАТО і ЄС над документом в цій сфері, але в кінці кінців повністю проігнорували ці зобов'язання.

Також в листі дипломати висловлюють стурбованість стосовно положення про Ставку Верховного Головнокомандувача, яке не відповідає стандартам і принципам НАТО і може мати суттєвий негативний вплив на принцип цивільного контролю.

Окремо дипломати говорять про прозорість в оборонній сфері, якої не вистачає в законі і яка вимагає повного розкриття відповідної інформації і відомостей органам, що здійснюють громадський і парламентський нагляд (контроль) з метою забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів в сфері безпеки і оборони (за винятком державної таємниці і засекреченої інформації).

Оскільки в законопроект про національну безпеку є недоліки, неточності і він

потребує серйозних правок, було прийнято рішення про створення робочої групи для його доопрацювання. Доопрацьовуючи законопроект, робоча група констатувала значне розширення його тексту для критичних та інших правок, на яких наполягають зокрема партнери з НАТО.

Під час обговорення проекту закону, члени комітету ВР з питань національної безпеки та оборони дійшли висновку, що в документі в сферу нацбезпеки не були включені актуальні питання, зокрема кібербезпека, інформаційна та енергетична безпека, не врегульовані питання про державну таємницю та громадський контроль.

Також, необхідно більш чітко прописати засади нацбезпеки, які регулюються законодавством, а також терміни щодо суб'єктів та об'єктів нацбезпеки, особливості нацзагроз та інше.

Оборонний комітет ВРУ пропонує передбачити у законопроекті про нацбезпеку реформування статусу СБУ та зобов'язати службу звітувати перед парламентом, повідомив секретар комітету І. Вінник.

За його словами, після завершення реформи СБУ має стати органом, який займається захистом державних інтересів, контррозвідувальною діяльністю, протидією терактам, «і жодним чином не «кошмарити» бізнес, не проводити якісь непотрібні обшуки в економічних справах».

Окрім того, пропонують розширити повноваження комітету ВР щодо отримання звітів від СБУ та розвідувальних органів. Такі звіти пропонується надавати комітету двічі на рік.

Також І. Вінник наголосив, що під час роботи робочої групи було багато дискусій щодо координації різних військових підрозділів. Зазначається, що наразі в проекті закону передбачається дві вертикалі керівництва – головнокомандуючого та керівника Об'єднаними силами, які можуть дублювати повноваження один одного. Тому, серед основних правок – тлумачення їхніх повноважень.

За його словами, пропонується доповнити президентський законопроект деякими положеннями альтернативного законопроекту.

Президентський законопроект про нацбезпеку був проголосований Верховною

Радою в першому читанні 5 квітня 2018 р. Як зазначив секретар Комітету ВР з питань безпеки і оборони, народний депутат від фракції «Блоку Петра Порошенка» І. Вінник, до першого читання проект закону було доповнено кількома поправками в частині боротьби з корупцією, фінансової безпеки держави, екологічні та інші ризики, що загрожують безпеці держави.

Як зазначається у Постанові ВРУ «Про прийняття за основу проекту Закону України про національну безпеку України» до другого читання проекту закону мають доповнити переліком національних інтересів України та загроз національній безпеці України, джерел і факторів, що впливають на їх виникнення, в тому числі в гуманітарній, інформаційній, енергетичній, фінансово-економічній сферах, а також у сфері протидії корупції та запобігання її поширенню в органах державної влади; визначеннями таких термінів як: об'єкти національної безпеки, суб'єкти забезпечення національної безпеки, системи забезпечення національної безпеки та взаємоузгодити зміст зазначених понять із термінологією проекту Закону; положеннями щодо обмеження сфери громадського контролю виключно нормами Закону України «Про державну таємницю».

Як наголосив секретар Ради національної безпеки і оборони О. Турчинов, проект закону має рамковий характер, він установлює лише загальні риси системи забезпечення національної безпеки.

Отже, недосконалість законодавства у сфері національної безпеки, низька ефективність його застосування призводять до неналежного забезпечення національної безпеки, не дозволяє повноцінно реалізовувати національні інтереси. Ефективність законодавства є важливим показником його соціальної корисності і необхідності. Вона залежить від змісту закону та його відповідності реальній соціально-політичній і правовій ситуації в країні.

За словами О. Турчинова, реформи, передбачені в законі «Про національну

безпеку України», мають зміцнити сектор безпеки і оборони України, забезпечити збереження української державності за умов сучасних загроз, і, насамперед, агресії з боку Російської Федерації (*Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmi.gov.ua>); сайт Міністерства оборони України (<http://www.mil.gov.ua>); сайт Ради національної безпеки і оборони України (<http://www.rnbo.gov.ua>); сайт Радіо Свобода (<http://www.radiosvoboda.org>); сайт «Лівий берег» (<https://ukr.lb.ua>); Європейська правда (<http://www.eurointegration.com.ua>); сайт «Українська правда» (<http://www.pravda.com.ua>); «Слово і Діло» (<http://www.slovoidilo.ua>); Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua>); інтернет-видання «Обозреватель» (<https://www.obozrevatel.com>); інтернет-видання «ГОРДОН» (<http://gordonua.com>); газета Сьогодні (<http://ukr.segodnya.ua>); інформаційно-аналітичний сайт «Путівник по реформах» (<http://reformsguide.org.ua/ua/>); сайт Національного інституту стратегічних досліджень (<http://www.niss.gov.ua>); сайт Проектного Офісу Реформ (<https://defense-reforms.in.ua>); сайт Центра исследований армии, конверсии и разоружения (<http://cacds.org.ua>); сайт «Український інтерес» (<https://uain.press>); веб-сайт Реанімаційного Пакету Реформ (<http://rpr.org.ua>); сайт Центру Разумкова (<http://razumkov.org.ua>); сайт Телеканалу новини «24» (<https://24tv.ua>); сайт політичної партії «Самопоміч» (<https://satoromich.ua>); інформаційно-аналітичний портал «Хвиля» (<http://hvylya.net>); аналітичне видання Politeka (<https://politeka.net>); сайт «ВолиньUA» (<https://volynua.com>); інформаційне інтернет-видання Політерно (<https://politerno.com.ua>); сайт політичної партії «Народний фронт» (<nfront.org.ua>).*

С. Полтавець, старш. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Податок на виведений капітал: ефективний механізм чи загадка з багатьма невідомими

Тема проведення реформ в Україні, особливо коли йдеться про їх ефективність залишається чи не найдражливішою в останні 4 роки. Влада у багатьох випадках обмежується лише деклараціями. Чи не найбільше нарікань, як з боку експертного середовища, так і громадянського суспільства зустрічаємо в частині неефективності в боротьбі з корупцією. Остання була, є та, на жаль, враховуючи існуючі тенденції, залишатиметься найближчим часом одним з «невиконаних домашніх завдань» влади. В цьому контексті вибудовування найоптимальніших правил гри для вітчизняного бізнесу, як частини глобального реформування економіки є важливою складовою загальнодержавних реформ.

Загальна активізація дискусій протягом березня – квітня поточного року як у владних коридорах так і в експертному середовищі щодо запровадження нового виду оподаткування, а саме: податку на виведений капітал справляла враження, що згаданий податок це «ноу-хау» уряду В. Гройсмана, хоча насправді текст законопроекту та відповідна презентація з'явилися на сайті Міністерства фінансів України ще в червні 2017 р. В жовтні того ж року Кабмін схвалив цей законопроект та відправив його у Національну раду реформ для розгляду та визначення можливих термінів його запровадження. Відповідно до норм законопроекту податок на виведений капітал передбачає, що бізнесмену не потрібно платити 20% державі, а можна вкласти ці гроші в розвиток своєї компанії. Стосовно іноземних інвесторів це значить, що податкова ставка буде фіксована – 15%, тоді як зараз податкове навантаження на компанії може становити до 25%. Натомість вже тоді прем'єр-міністр застерігав від прийняття поспішних рішень покликуючись на те, що за підрахунками експертів, введення податку з 2018 року, може призвести до зниження доходів до державного бюджету на 40 млрд гривень. Фактично очільник

уряду підтвердив незмінність своєї позиції і наприкінці березня 2018 р., зауваживши, що «...введення податку на виведений капітал – це перш за все питання конкретних розрахунків та розробки безболісного механізму впровадження податку...».

За розрахунками Міністерства економічного розвитку, загальні втрати бюджету протягом першого року після заміни старого податку новим становитимуть 1,2 – 1,3% ВВП. В. о. голови ДФСУ Мирослав Продан оцінює потенційні ризики від введення нового податку на рівні 40 млрд. грн., натомість у Офісі великих платників податків ДФС кажуть про втрати на рівні 80 мільярдів гривень. Обговорюючи перспективи запровадження нового податку у грудні 2017 р. в рамках «круглого столу» представники Харківського управління Офісу великих платників податків ДФС разом з юристами фірми «ILF» та фахівцями Харківського національного економічного університету та бізнесу наголошували на важливості врахування таких факторів як: застосування звичайних цін, взаємовідносини з фізичними особами-підприємцями та можливості застосування трансфертного ціноутворення на території України. Начальник Харківського управління Офісу великих платників податків ДФС Галина Феденко зауважила наступне: «Введення податку на виведений капітал повинно спростити процедуру ведення бухгалтерського і податкового обліку та знизити податковий тиск на бізнес, що позитивно вплине на розвиток економіки. Але в межах бізнес-спільноти немає однозначної позиції з цього питання, крім того, є ризик, що скоротяться надходження до державного бюджету».

Продовжуючи дискусію про «податок на виведений капітал» начальник Офісу великих платників податків ДФС Євген Бамбізов на початку квітня 2018 р. стверджував: «Впроваджуючи в Україні податок на виведений

капітал, слід також зважити на досвід Естонії, яку єврокомісари звинуватили в тому, що її «податковий режим в частині оподаткування прибутку є дієвим механізмом для розмивання податкової бази оподаткування». Фахівець також переконував, що проблема полягає не в тому, що в Естонії діє ПнВК, а в тому, що при його впровадженні не було ліквідовано ті шпарини, які дають можливість виводити прибуток з оподаткування. Це неприпустимо в світлі міжнародного тренду боротьби за податкову прозорість, а тому має стати для нас уроком – з перспективою на майбутній вступ до ЄС. Заступник голови АП Дмитро Шимків оприлюднив оцінку втрат бюджету на рівні приблизно 30 млрд грн. за найпесимістичнішим сценарієм. При цьому, з його слів найголовнішим аргументом «за» новий податок є те, що в умовах існування «податку на прибуток» так звані «збиткові компанії» на законних підставах щороку виводять з України 60 млрд грн, прийнявши цей законопроект держава заблокує існування таких схем.

Про можливі ризики від заміни податку на прибуток податком на виведений капітал говорять не тільки в урядових колах. Так, наприклад, у статті: «Податок на виведений капітал і ТЦУ: заплатять усі?» для видання «Економічна правда» менеджер відділу оподаткування та юридичних послуг, ЕУ в Україні Євгенія Сербін детально проаналізувала аргументи «про» та «контра» що до впровадження в Україні «податку на виведений капітал». Фахівець стверджує: «За

умови прийняття відповідного законопроекту під прицілом податкових органів опиняться перш за все компанії які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. За таких умов зростає значення правил трансферного ціноутворення (ТЦУ). Йдеться перш за все про те, що корегування по ТЦУ й будуть безпосереднім об'єктом оподаткування, тоді як за нинішніми правилами таке корегування не тягне за собою необхідність сплати податку до бюджету, якщо у платника податків існують витрати та збитки по інших операціях, які компенсують збільшення податкової бази. Якщо ж буде введений податок на виведений капітал податок з корегування по ТЦУ будуть сплачувати і збиткові підприємства»¹.

При цьому Є. Сербін наголошує на таких ризиках: «Оскільки у податківців залишається право направляти платнику податків запит на надання податкової інформації не виключено, що такі запити будуть направляти тим з платників, кого вони (органи ДФС) самі виберуть. До того ж якщо відмінять податок на прибуток, саме контроль за виконанням правил ТЦУ залишиться чи не єдиним дієвим (теоретично) інструментом забезпечення сплати нового податку. Як наслідок, бізнесмени які здійснюють зовнішньо-економічні операції мають бути готовими до жорстких правил щодо ТЦУ та підвищеної уваги влади».

Провідний економіст представництва Світового банку в Україні, Білорусі та Молдові Фарук Кхан зазначив, що введення в Україні податку на виведений капітал замість податку на прибуток наразі є неприйнятним через ризик втрати податкових надходжень. «Більшість країн оподатковує корпоративний прибуток і тільки деякі перейшли до оподаткування розподіленого прибутку. При цьому під час такого переходу багато з цих країн втратили істотну частку доходів від оподаткування прибутку. Така втрата зараз неприпустима для України», – заявив він.

Серйозної критики зазнав законопроект і з боку Міжнародного валютного фонду. На думку фахівців МВФ запровадження цього податку «ще більше підірве одну з основних цілей підтримуваної МВФ програми» – забезпечити

¹ Для довідки: «Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) - це, кажучи простими словами, спотворення ціни угоди з метою мінімізації податків. Принцип ТЦУ заснований на використанні відмінностей у податкових режимах різних країн за взаємною згодою партнерів. Договір виконується таким чином, щоб у контрагента з великим рівнем оподаткування декларувалися збитки або мінімальний прибуток, а у контрагента з низькими податковими ставками - максимальний прибуток. Фактично контрагент країни з низькими податками виступає "прокладкою", на якій формується додана вартість. (Юрій Баштовой – податковий консультант АТ «Вдовічен і партнери»)

фінансову стійкість. В ході переговорів з Міністерством фінансів України МВФ зауважував, що країни, які раніше вводили аналогічний податок, були значно меншими за Україну, а по-друге введення такого податку не повинно зашкодити збалансованості бюджету. Як наслідок, висловлених МВФ зауважень уряд відмовився вносити вказаний законопроект для розгляду у Верховній Раді України. Проти «податку на виведений капітал» виступила Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА). Виконавчий директор ЄБА Ганна Дерев'янка вказала, зокрема, що новий податок порушує принцип рівності всіх платників перед законом, оскільки передбачає обтяжливе оподаткування відсотків, які виплачуються за кордон власнику – нерезиденту.

Реагуючи на таку позицію одного з основних фінансових донорів Президент України П. Порошенко на зустрічі з бізнесменами 12.03.2018 р. заявив, що Нацрада реформ ще раз винесе на обговорення перехід до нової моделі оподаткування прибутку, покликаної стимулювати інвестиційну діяльність, а саме на оподаткування розділеного доходу підприємств... з цього приводу необхідна чесна дискусія з нашими іноземними партнерами й з асоціаціями бізнесу, – переконаний очільник держави. Як компроміс П. Порошенко запропонував ввести податок на виведений капітал для малого і середнього бізнесу.

Водночас слід визнати, що коло «прихильників» запровадження нового податку (принаймні з огляду на кількість озвучених заяв на різноманітних медіа-майданчиках) виглядає значно ширшим від їх опонентів. Так, наприклад, зі слів Держсекретаря Мінфіну Євгена Капінуса новий податок стимулюватиме повернення коштів в економіку, тобто більша їх кількість залишатиметься в Україні, а не виводитиметься за кордон. Це значно покращить бізнес-клімат у країні. Обговорюючи переваги можливого запровадження нового податку голова Комітету з питань податкової та митної політики Ніна Южаніна стверджує, що існує велика кількість доказів того, що податок на виведений капітал дасть поштовх економічному зростанню – сприятиме появі нових робочих

місць, збільшенню рівня заробітних плат і надходжень до бюджету та державних цільових фондів – ПДВ, податку на доходи фізичних осіб, ЄСВ. Вдаючись до мови цифр народний депутат озвучила такі дані: 150 мільярдів гривень протягом 5 років – очікуваний ефект для Державного бюджету України за рахунок генерації податків внаслідок заміни податку на прибуток на податок на виведений капітал.

Коментуючи позицію МВФ вона визнає, що втрати Державного бюджету у перші роки дії податку, котрі викликали занепокоєння в МВФ, неминучі. Однак мінімізувати ризики – перекрити ненадходження можливо, якщо сформувати бюджет на 2019 рік в рамках дефіциту, погодженого з МВФ. Як додатковий аргумент голова профільного парламентського комітету стверджує, що малі та середні підприємці схвально поставляться до податкової новели, зокрема, Асоціація малого та середнього бізнесу в Україні підтримує законопроект стовідсотково. У той час як транснаціональні компанії, котрі від самого початку були проти – думку вже змінюють, адже новий податок позитивно впливатиме і на їхній розвиток також. Реагуючи на суперечки між урядом та МВФ представники бізнесу, зокрема Української ради бізнесу, до якої входить 65 бізнес-асоціацій, закликали президента та уряд продовжити роботу над ліквідацією податку на прибуток підприємств та заміну його на податок на виведений капітал. У офіційній заяві вони стверджують, що готові співпрацювати з представниками влади щодо скорочення державних видатків на 23-30 мільярдів гривень – потенційних втрат бюджету від запровадження даного податку.

Відстоюючи введення нового податку голова Комітету з питань податкової політики Громадської ради при Мінфіні Тетяна Шевцова, (до слова один із розробників законопроекту) наголошує, що оподаткуванню підлягають лише ті кошти, які так чи інакше виводяться з бізнесу. Експерт переконана, що з економічної точки зору для власника бізнесу новий податок вигідніший, незалежно від того про який великий чи малий бізнес йдеться. Держава таким чином надає відстрочку по сплаті

податку на прибуток, а власник може ці кошти інвестувати в власну справу. Про переваги нового податку, за словами Т. Шевцової найкраще говорить порівняння існуючих норм оподаткування та тих які пропонуються. Експерт вказує на таке: сплачуючи податок на прибуток іноземні компанії сплачують його за ставкою 18 %, а виплачуючи дивіденди на користь материнської компанії-нерезидента ще й податок з прибутку зі ставкою до 15%, а по факту від 0 до 10%. В кінцевому результаті податкове навантаження на компанію може складати до 25%. Запровадивши податок на виведений капітал держава буде утримувати лише податок за ставкою 15% при виплаті дивідендів власнику-нерезиденту.

Представник Українського інституту майбутнього – співавтор законопроекту, Анатолій Амелін, відстоюючи переваги нового податку, наводить приклад недосконалості існуючого податку на прибуток який дозволяє представникам великого вітчизняного бізнесу уникати сплати податків. Він говорить, зокрема про вічно збитковий Полтавський ГЗК та його навпаки дуже прибуткову материнську компанію Ferrexpo зі штаб-квартирами в Швейцарії та Люксембурзі.

Старший економіст CASE Україна Володимир Дубровський обґрунтовуючи неефективність податку на прибуток підприємств наводить такі дані: «Згідно з розрахунками, що ґрунтуються на звітах Global Financial Integrity та даних ДФС, Україна потерпає від прихованого відтоку капіталу, що складає близько 10% ВВП на рік. Це означає, що бюджет недоотримує майже половину від потенційних надходжень з ППП». Натомість, на думку В. Дубровського «Основне завдання ПВК у цьому напрямку полягає в тому, щоб переважно усунути дискрецію та зробити перевірки необхідними лише для кількох відсотків платників податків. Це також уможливило б справжню реформу ДФС, яка, поміж іншим, повинна переорієнтувати її з численних (десять тисяч) перевірок пересічних платників податків, які приносять хіба що хабарі, на ретельний контроль за особливо ризикованими операціями, виконуваними невеликою кількістю великих

компаній». Резюмуючи В. Дубровський висловлює переконання, що «настав час стимулювати економічне зростання, але для цього не так багато інструментів: кейнсіанські методи, навіть якщо вважаються ефективними де-інде, погано працюють в Україні через низку причин; так само промислова політика (знову ж таки, навіть якщо вона десь ефективна). Проте певні фіскальні методи можуть бути дієвими. А саме – звільнення бізнесу від тиску корупції, заохочення прибуткових фірм до інвестування, щоб гроші залишалися в країні, – і ПВК великою мірою сприяє досягненню цих цілей. На наступному етапі реформи передбачається також скорочення видатків/податків та фіскальний маневр, запропонований ОЕСР – від прямих податків на прибуток до періодичних податків на майно – повинні додатково вивільнити ринкові сили, тим самим прискорюючи темпи зростання».

Слід також нагадати, що про свою підтримку нового виду оподаткування на заміну податку на прибуток заявили: інвестиційний фонд Horizon Capital, один з найбільших американських інвесторів в Україну з активами понад \$ 300 млн.; корпорація Арселор Міттал (капіталізація \$ 26 млрд); Українська асоціація скрапленого газу (Асоціація УАСГ), УСПП та інші бізнесструктури. Зокрема виконавчий директор УАСГ Олег Широков відзначив: «Тільки для нашої галузі новий податок це додаткові інвестиції на 100 млн. грн. щорічно, збільшені обсяги продажів скрапленого газу та зниження його роздрібною вартості. Асоціація підтримує запровадження податку у поточному 2018 р».

Підводячи проміжну риску під обговоренням перспектив запровадження в Україні податку на виведений капітал можемо поки що стверджувати, наступне. З нашої точки зору, застереження МВФ щодо недоцільності запровадження цього податку в Україні на нинішньому етапі мають вагомий підстави хоча б з огляду на те, що запевнення та сподівання наших урядовців на позитивну динаміку надходжень податків до бюджету через 3-5 років, може й не виправдатись з огляду на до сьогоднішньої величезної ваги корупційної складової

в нашій економіці та неперекопливість Грузії та Естонії як позитивних прикладів запровадження ПВК (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: <https://www.epravda.com.ua>; <https://hromadske.ua>; <https://ua.112.ua>; <https://news.finance.ua>; <http://yuzhanina.in.ua>; <https://voxukraine.org>; <https://glavcom.ua>; <http://platforma-msb.org>; <http://officevp.sfs.gov.ua>; <http://vgolos.com.ua>; <https://uasg.com.ua>; <http://finance.liga.net>*).

ua.112.ua; <https://news.finance.ua>; <http://yuzhanina.in.ua>; <https://voxukraine.org>; <https://glavcom.ua>; <http://platforma-msb.org>; <http://officevp.sfs.gov.ua>; <http://vgolos.com.ua>; <https://uasg.com.ua>; <http://finance.liga.net>

Т. Миськевич, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Монетизація пільг на проїзд: прогресивний досвід та українські реалії

В Україні стартував процес монетизації пільг на проїзд. Відповідні зміни в соціальній політиці нашої держави, що стали резонансною подією не тільки для самих пільговиків, а й для всієї небайдужої громадськості, передбачає Постанова Кабінету Міністрів № 196 «Про встановлення державних соціальних нормативів у сфері транспортного обслуговування», ухвалена в парламенті 14 березня поточного року. Рішення про монетизацію пільг на проїзд у громадському транспорті було прийняте з урахуванням необхідності подальшого доопрацювання документа у Міністерстві соціальної політики.

Термін «монетизація» почав входити до лексики пересічного українця з 2016 року – саме тоді урядом країни вперше було внесено зміни до бюджетного кодексу, які надавали право органам місцевого самоврядування проводити розрахунки з перевізниками за надання послуг пільговикам (Закон України «Про внесення змін у додатки № 3 та № 7 Закону України про Державний Бюджет України на 2016 р.» від 18. 02. 2016 р.). Крім того, Верховною Радою України був прийнятий Закон України від 06.12.2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1774-VIII, у прикінцевих положеннях якого зазначено, що пільги з оплати проїзду можуть надаватися у готівковій формі в порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України. Наступними пільгами, які підлягали монетизації ставали субсидії на оплату житлово-комунальних послуг та право українських пансіонерів на отримання безкоштовних ліків. Ініціатором впровадження

грошових компенсацій пільг в Україні був і є Міжнародний валютний фонд. Даний процес з ряду причин досі повноцінно не запрацював, однак, схоже, що цього разу український уряд має намір таки здійснити вимогу МВФ та на практиці довести свою вірність політиці подальшої лібералізації економіки. Водночас, від монетизації пільг влада очікує і на суттєву економію бюджетних коштів.

Затверджена парламентарями вищезгадана Постанова «Про встановлення державних соціальних нормативів у сфері транспортного обслуговування» ознаменувала початок координального реформування існуючої системи пільг та розглядається експертами як перший крок на шляху повної монетизації всіх пільг в країні. В документі визначено соціальну норму кількості пільгових поїздок, що стосується всіх видів транспорту загального користування на міських, приміських та міжміських маршрутах. Тепер пільговики замість безкоштовного проїзду мають отримувати гроші, якими будуть розраховуватись за отримані послуги на загальних підставах – все це має врегулювати стосунки між людиною, перевізником та державою.

Варто зазначити, що на сьогодні в Україні нараховується близько 40 пільгових категорій громадян, левову частку яких складають пенсіонери (близько 30 % населення). Люди похилого віку звістку про монетизацію пільг сприйняли в основному з недовірою та побоюваннями щодо ймовірності вкотре відчувати себе ошуканими. Логічним поясненням певних труднощів з реалізацією скасування

пільг можна вважати усталені патерналіські переконання громадян пенсійного віку з одного боку, та низький рівень їхнього життя – з іншого. Хоча, теоретично ідея монетизації видається доволі привабливою, оскільки, серед іншого, нарешті допоможе уникнути горезвісних конфліктів між перевізниками та пільговиками: насамперед, йдеться про ситуації, коли водії не зупиняють автобуси або маршруткі на зупинці, якщо бачать пільговика, або ж виганяють з транспорту, чим принижують їх гідність.

Разом з цим, виплата адресної грошової компенсації може сприяти прозорості використання бюджетних коштів, адже позбавить перевізників незаконної виручки, яку вони часто отримували. Експерти говорять про завищені дотації для транспортних компаній та неможливість виявлення зловживань з причини відсутності будь-яких даних про реально надані послуги пільговикам. До того ж, у розрахунках ключовою складовою є кількість самих пільговиків, яка й досі не встановлена, позаяк в Україні немає єдиного загальнодержавного реєстру і на практиці одна людина може одержувати пільги за кількома законами і проходити по різних реєстрах.

В свою чергу, перевізники нарікають на неспівмірний розмір компенсацій від держави та констатують, що перевозять пільговиків фактично безкоштовно та у збиток собі. Голова Федерації роботодавців транспортної галузі України Орест Климуш зазначає, що в існуючих умовах транспортні компанії стають заручниками ситуації між державою, яка фінансово не забезпечує гарантоване право пільговика на безкоштовний проїзд, і пасажиром, який має право користуватися пільгою, наданою йому державою. Очільник виступає на підтримку рішення влади про монетизацію пільг, мотивуючи свою позицію, серед іншого й тим, що відсутність належної компенсації призводить до збитковості підприємств, втрати робочих місць і неможливості оновлювати/ремонтувати рухомий склад, а все це веде до закриття маршрутів в селах, де більшість пасажирів – як раз пільговиками. З цих причин знижується не тільки рівень податків до бюджету, а й рівень

безпеки та комфорту пасажирів. Також, за його словами, окрім негативного впливу на муніципальний транспорт, пільги призводять до погіршення стану залізничної інфраструктури, яка в значній мірі субсидується сьогодні за рахунок вантажних перевезень.

Експерт з економічного аналізу та транспортної інфраструктури аналітичного центру «Український інститут майбутнього» Ярослав Пилипчук вбачає в монетизації пільг на проїзд можливості збільшення для перевізників маржинальності бізнесу, тобто здатності приносити прибуток відносно вкладеного капіталу, що в довгостроковій перспективі дозволить перенаправити кошти на вдосконалення рухомого складу муніципальних транспортних компаній.

Важливо, що прийняття рішення про розмір і вигляд монетизації пільг та, власне, самі виплати покладаються на органи влади на місцях. Гроші нараховуватимуть підрозділи Мінсоцполітики за місцем проживання пільговика. Щомісяця кошти будуть надходити разом з пенсіями. Іншим пільговикам (наприклад учасникам АТО) для отримання грошей необхідно подати заяву в орган Мінсоцполітики.

Місцеві чиновники зізнаються, що фінансування пільг стане непідйомним тягарем для більшості регіонів країни та із самого початку мають небезпідставні сумніви щодо реалізації програми монетизації через брак коштів. Щодо конкретно поточного року, то експерт громадської компанії «Європатруль» В'ячеслав Коновалов розповів, що в місцевих бюджетах на 2018 рік кошти на компенсацію пільговикам проїзду в громадському транспорті не передбачені. Директор КП «Житомиртранспорт» Іван Фурлет не виключає можливості того, що у разі впровадження монетизації, влада на місцях буде змушена вдаватись до непопулярних рішень, зокрема, піднімати питання про скасування пільгових компенсацій працюючим пенсіонерам або тим, чия пенсія перевищує, умовно, 3000 грн.

На думку експерта Фонду громадської безпеки Юрія Гаврилечка, ухвалена урядом Постанова є нічим іншим, як спробою центральної влади перекласти проблему

фінансування пільг на місцеві бюджети. Він вважає неправомірним монетизувати пільги в грошовому еквіваленті, тому що пільги не є обов'язковими платежами держави: «Пільги – це можливість щось використовувати. Якщо ти користуєшся цією можливістю, держава це оплачує, якщо ні – не оплачує. Пільги надаються не заради соціальної справедливості. Якщо у людини є теоретична можливість з'їздити кудись за державний рахунок і вона цим не користується, це не повинно оплачуватися. Найпростіший і найбільш логічний в цьому відношенні варіант монетизації – забезпечення всього транспорту системами обліку, і за заявою видача та оплата, відповідно, кожному пільговику проїзного. Ось це буде монетизація, а те, що запропонували зараз – це давайте зкономимо бюджетні гроші, видавши по 200 з хвостиком гривень в зуби, а далі крутись, як хочеш», – коментує Гаврилечко.

Озвучений віце-прем'єр-міністром соціальної політики України мінімальний рівень виплат пільговикам – еквівалент не менш ніж 30 поїздок – став приводом для обговорень в різних колах української громадськості. По-перше, встановлення однакового розміру грошової компенсації для всіх пільговиків апіорі спричиняє певний дисбаланс, оскільки вартість перевезення міським транспортом відрізняється у різних населених пунктах, а також залежить від кількості необхідних пересадок в межах одного міста. Так, для пільговиків, які проживають в невеличкому містечку компенсація може виявитись достатньою, тоді як для пільговиків, які мешкають, скажімо, у м. Київ, – ні. По-друге, потрібно враховувати, що не всі пільговики користуються правом на пільговий проїзд однаковою мірою. Наприклад, пенсіонер, який живе в селі, користується громадським транспортом набагато рідше, ніж той, який проживає у місті. Відтак, може виявитись, що по факту монетизація буде вигідною хіба тільки тим пільговим категоріям, які не користуються громадським транспортом, наприклад, сільським пенсіонерам, які отримують в зв'язку з цим додаткові гроші і зможуть їх витратити на свій розсуд.

До речі, поряд із соціально-вразливими верствами населення, які потребують підвищеної уваги з боку суспільства та держави, на фоні інших мандатних привілеїв свою законну компенсацію отримують і вір-пільговики країни – народні депутати². Очевидно, що подібні приклади отримання пільг без прив'язки до доходів отримувача нівелюють принципи соціальної справедливості та виглядають доволі цинічно в соціально-економічних реаліях нашої держави.

Для реформування системи надання соціальної допомоги в Україні корисним є розгляд міжнародного досвіду, адже він надає можливість знайти конструктивні моменти і результативні методики, які можна буде реалізувати. Монетизації пільг діє як на європейському континенті, так и далеко за його межами – у тих же Штатах, Австралії та Новій Зеландії... Отже, розглянемо основні принципи надання транспортних пільг близького зарубіжжя:

- у Польщі ще в 90-х було скасовано велику кількість пільг. Компенсація пільг за проїзд надходить з державного та місцевих бюджетів через Міністерство інфраструктури та розвитку. Інваліди, пенсіонери, діти, військові, викладачі, студенти мають змогу оформити квиток за пред'явленням документу, що посвідчує право на пільгу. Пільгу можна отримати при доході менше 125 дол. на місяць. Розмір пільг залежить від центральної та місцевої влади;

- у Болгарії компенсація здійснюється на основі договору між державою в особі Мінтрансу та перевізником (на 5 років). Пільговий квиток оформлюється за пред'явленням документу, що посвідчує право особи на пільгу. Таким правом володіють інваліди, ветерани війни, пенсіонери, діти від 7 до 10 років, студенти до 26 років;

- в Австрії тариф встановлює асоціація підприємств, який затверджується міською

² Згідно з кошторисом Верховної Ради України на 2018 рік (Постанова Верховної Ради України № 7380 від 07. 12. 2017 р., компенсація вартості проїзду територією України, яка щомісячно видається народному депутату України складає 7 тис 500 грн.

радою. Тариф у Відні покриває 50% собівартості, за містом – 100%. Впроваджено семестрові квитки для студентів, компенсацію перевезень школярів та учнів технікумів, пенсіонерів (50%);

- Литва відшкодує перевізнику витрати у повному обсязі цільовим призначенням з державного бюджету через Міністерство сполучення. Облікові форми за групами пільговиків та маршрутами складаються щомісяця. 15 категорій пільговиків оформлюють квиток за пред'явленням документу, що посвідчує їх право на пільгу (люди з інвалідністю, учасники війни та члени їх сімей, пенсіонери, діти тощо). В країні скасовані пільги за професійною ознакою. Безкоштовний проїзд соціальним категоріям замінено на проїзд зі знижкою – 80, 50% в залежності від категорії отримувача. Пільги у міському транспорті фінансуються місцевими органами влади, державний бюджет фінансує пільги на міжміські перевезення.

Показово, що в західних країнах широко розповсюджена система запровадження електронних соціальних карт, завдяки яким здійснюється автоматизація надання пільг. Це дозволяє створювати територіально розподілену інформаційну систему, що функціонує на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Досвід надання транспортних пільг в країнах СНД:

- у Білорусі з 2007 р. компенсація дотується з державного бюджету в повному обсязі. Здійснюється за пред'явленням документу, що посвідчує право на пільгу (посвідчення – приміське сполучення, посвідчення та талон – дальнє сполучення). В країні складено реєстр за кодами пільг, до якого входять понад 20 категорій. Студенти, ветерани праці та чорнобильці пільг не мають;

- у Молдові компенсація відшкодується з державного бюджету через Мінтранс та Мінсоцзабезпечення перевізнику щомісяця у повному обсязі ще з 2000 р. Здійснюється за пред'явленням документу, що посвідчує право на пільгу (посвідчення – приміське сполучення, посвідчення та талон – дальнє сполучення)

Пільги встановлено для людей з інвалідністю, ветеранів війни, дорожньої поліції та дітей від 5 до 10 років. Для інших категорій (пенсіонери) виплачується адресна допомога з державного бюджету разом з соціальними виплатами. Пільги встановлюються місцевими адміністраціями.

- в Росії закон про монетизацію пільг, прийнятий ще у 2004 році, виявився непередбаченим і непродуманим та після численних соціальних протестів пільговий проїзд довелося повернути.

Як бачимо, багато країн вже подолали ті проблеми, перед якими стоїть українське суспільство, отож вигадувати велосипед Україні точно не доведеться. Водночас, експерти наголошують, що монетизація пільг, як і інші реформи, пов'язані з перебудовою соціалістичної моделі господарювання на ринкову економіку та переходом української економіки в площину капіталістичної парадигми, впроваджуються в нашій країні із запізненням років на 15-20. Наразі тема монетизації пільг залишається однією з хвилюючих та найбільш дискусійних як для пересічних українців, так і для фахівців у соціальній політиці. Громадськість вкотре занепокоєна тим, щоб трафаретне перенесення прогресивної моделі та успішного європейського досвіду на українську дійсність не стало причиною поглиблення існуючих соціально-економічних проблем в державі. Власне, дотримання принципу «Primum non nocere» (не зашкодь) в контексті впровадження вищезгаданої новації у сфері соцзахисту вбачається можливим лише за умови ретельної підготовки зваженого і продуманого механізму її реалізації (*Material підготовлено з використанням інформації наступних джерел: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28828.pdf>, <https://portal.lviv.ua/news/2018/01/27/tetyana-kochirko-pravo-pensioneriv-na-bezoplatniy-proyizd-na-derzhavnomu-rivni-ne-skasovano>, http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/monetyzaciya_pilg_blok_165h235_preview_1.pdf, [18](https://economy.apostrophe.ua/article/finansy-i-banki/2018-03-17/v-ukraine-hotyat-otmenit-odnu-iz-samyih-glavnyih-igot-kto-</i></p></div><div data-bbox=)*

*postradaet-bolshe-vsego/17450, <https://ua.112.ua/mnenie/monetyzatsiia-pilh-spekuliatsiia-chy-prohresyvna-reforma-367463.html>, [*dostigla_kriticheskoy_tochki_91, \[https://rian.com.ua/analytics/20180318/1033351293/monetizatsiya_lgot-na-proezd.html\]\(https://rian.com.ua/analytics/20180318/1033351293/monetizatsiya_lgot-na-proezd.html\), <https://www.youtube.com/watch?v=7wukAJhTIEA>.*](http://cfts.org.ua/opinions/problema_lgotnykh_perevozok_</i></p>
</div>
<div data-bbox=)*

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

В. Вакульчук, пров. бібліотекар, НЮБ НБУВ

Правові аспекти легалізації самобудів

Проблема легалізації самовільних забудов в Україні актуальна вже на протязі багатьох років. Це пояснюється багатьма причинами, в тому числі змінами законодавства, неузгодженістю земельних питань та іншими проблемами власності. Масштаби самобудів в нашій країні також є різноманітними, починаючи від приватних будинків, дач та гаражів пересічних громадян, які мають сьогодні проблеми легалізації через, наприклад, відсутність необхідності вводити в експлуатацію приватні будови, що існувала до 1992 року. І, закінчуючи, незаконним будівництвом багатопверхівок, що також сьогодні, має місце.

Штраф за самобуд величезний і якщо його не сплатити вашу будівлю можуть знести. Набагато вигідніше і простіше узаконити самобудівлю. Проте це – складне завдання, і отримати документи без компетентних юристів буде важко. В 2015-16 роках узаконити самобуд можна було по будівельній амністії. Тож, якщо ви не почали процедуру легалізації самобуду в 2015-16 році, то ви потрапите під санкції, прийняті до введення амністії. Законодавство і штраф за самобуд.

Відповідно зі статтею 376 Цивільного кодексу України, власник самобуду не має права на самовільно зведене житло.

У 2017 році був прийнятий Закон «Про внесення змін в деякі законодавчі акти по вдосконаленню містобудівної діяльності №4733-1». Зокрема, зміни було внесено в Закони України «Про регулювання містобудівної діяльності» та «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності».

Відповідно до змін, штраф за самовільне будівництво значно збільшився. Сьогодні його розмір складає 18 мінімальних зарплат і досягає 57 600 грн. У разі несплати штрафу будинок може бути знесений (витрати за знос буде сплачувати недбайливий власник самобуду).

В 2018 році Верховна Рада України прийняла рішення безстроково легалізувати (ввести в експлуатацію) об'єкти незначного класу наслідків, побудовані без дозволу на виконання будівельних робіт.

Як відомо з порівняльної записки до документа, до другого читання терміни прийняття в експлуатацію приватних будинків, побудованих без дозволу, пропонувалося продовжити до 31 грудня 2018 року, проте всі правки щодо термінів були відхилені. Таким чином, легалізація самобудів класу СС1 є безстроковою.

Як зазначається в документі, об'єкт має бути прийнятий в експлуатацію органом державного архітектурно-будівельного контролю протягом 10 днів з моменту подання заяви.

При цьому варто зазначити, що цей законопроект стосується збудованих у період з 5 серпня 1992 року до 9 квітня 2015 року дачних будинків загальною площею до 300 квадратних метрів, садових, господарських (присадибних) будівель і споруд загальною площею до 300 квадратних метрів, а також індивідуальних (садибних) житлових будинків. Закон також стосується будівель і споруд сільськогосподарського призначення, які були збудовані до 12 березня 2011 року.

«У 2015 році власники приватних і дачних будинків, побудованих без дозволу, мали

можливість завершити всі необхідні процедури протягом року. Проте багато хто так і не встиг цього зробити. Сподіваюся, що громадяни поставляться до цього відповідально і отримають право власності на таку нерухомість», – пише на своїй сторінці в Facebook заступник міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Лев Парцхаладзе.

Перший заступник голови Комітету з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства Дмитро Андрієвський зауважив, що даний законопроект дасть можливість оформити своє житло людям, які не чекаючи допомоги від держави побудували житло.

«Десятки тисяч осіб чекають голосування за цей закон, який в народі має назву будівельна амністія.» – Сказав він.

У 2018 році існує два шляхи отримати документи на право власності житлом: судовий порядок і органи місцевого самоврядування.

Судовий порядок

Легалізація самобуду може здійснюватися через суд. Для цього потрібно подати заяву до суду, дочекатися розгляду справи і рішення суду. Однак, практика свідчить, що суд далеко не завжди схвалює такого роду позови. Частіше за все судові рішення про узаконення самобуду не дає права власності без прийняття в експлуатацію по порядку, встановленому законом.

Щоб підвищити шанси, рекомендуємо власнику самобуду подати на судові засідання довідки від районного відділу архітектури, пожежної служби та районної санітарно-епідеміологічної станції. Ці документи повинні засвідчити, що самобуд відповідає будівельним і санітарним нормам.

Легалізація через органи державної влади

Один зі способів узаконення самобуду – звернутись до органів місцевого самоврядування і надати заяву та пакет документів: Оригінал і копію технічного паспорту, оригінал і фотокопію декларації, квитанції про сплату державного мита, завірені копії ідентифікаційного коду і паспорту, рішення міської або сільської ради про присвоєння адреси.

Заява на реєстрацію.

Якщо всі документи в нормі, через 10 днів ви отримаєте на руки свідоцтво про право власності та станете повноцінним власником житла. Звертаємо увагу, що повний пакет документів може бути змінений в залежності від регіону.

Що потрібно щоб легалізувати самобуд?

1. Технічний паспорт

Документ, що містить усю технічну інформацію про будівлю. Щоб оформити технічний паспорт, потрібно звернутись у Бюро технічної інвентаризації з відповідним сертифікатом, наприклад, в LexStatus. Тим паче, що отримати техпаспорт в LexStatus можна за один день і не чекати тиждень на виїзд техника.

2. «Звіт про проведення технічного обстеження будівельних конструкцій та інженерних мереж об'єкту».

Цей документ потрібно замовляти в проектній організації. Щоб отримати звіт, потрібно ще раз провести виміри, на підставі яких і буде виданий цей документ. Ціна звіту залежить від організації, зазвичай становить від 1500 до 3000 грн.

3. Заповнення декларації про готовність об'єкту до експлуатації.

Третій крок легалізації самобуду. Цю декларацію, а також звіт і технічний паспорт + ваші персональні документи потрібно надати в ДАБІ, де буде розглянуто рішення про легалізацію самобуду. Якщо усі документи будуть в нормі, через 10 днів ви отримаєте зареєстровану декларацію про готовність об'єкту до експлуатації.

4. Повідомити органи місцевого самоврядування і МЧС.

Для цього потрібно написати повідомлення і відправити їх поштою або особисто доставити в інстанції.

5. Присвоєння поштової адреси.

Наступний крок узаконювання самобуду. Потрібно написати заяву на ім'я міського/сільського голови і здати до канцелярії. Після цього звернутись у відділ адресації з певним пакетом документів. Копії документів передають головному архітектору району, який повинен підписати міський/сільський

голова і ще декілька чиновників. Якщо все буде добре, ви отримаєте документ про присвоєння поштової адреси.

6. Реєстрація.

Фінальний крок проекту «Узаконити самобуд». Потрібно звернутись в Департамент реєстрації прав на нерухоме майно. Якщо усі документи в порядку, через два тижні ви отримаєте свідоцтво про право власності. З цього моменту узаконювання самобуду завершено (*Огляд підготовлено з*

використанням таких джерел: https://zaxid.net/verhovna_rada_dozvolila_legalizatsiyu_nizki_samozabudov_n1452199; <https://news.lexstatus.com.ua/yak-uzakoniti-samovilne-budivnitstvo-u-2018-rotsi/>; https://24tv.ua/deputati_dozvolili_legalizuvati_ukrayintsyam_samobudi_n942115; <https://www.epravda.com.ua/news/2018/03/22/635233/>; <https://mind.ua/publications/20183139-ostannij-shans-dlyachogo-ukrayincyam-dayut-mozhlyvist-uzakoniti-samobudi>).

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства

Податки та збори

Податок на додану вартість

Роз'яснення ГУ ДФС

у Дніпропетровській області

від 04.04.2018

Якщо операції з постачання послуг оренди нерухомого майна, яке знаходиться в Україні, є об'єктом оподаткування ПДВ, то у разі надання послуг нерезидентом, який не має постійного представництва в Україні, отримувач таких послуг (суб'єкт господарювання), який не зареєстрований як платник ПДВ, є особою відповідальною за нарахування та сплату ПДВ.

ІПК ДФСУ від 27.03.2018

№ 1247/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Якщо здійснюється операція з постачання земельної ділянки, що знаходиться під об'єктом нерухомості, як окремого об'єкта, то така операція з відчуження звільняється від оподаткування ПДВ. У разі, якщо здійснюється операція з постачання об'єкта нерухомості разом з земельною ділянкою, яка знаходиться під таким об'єктом та обліковується у загальній вартості об'єкта нерухомості, то такі операції підлягають оподаткуванню ПДВ.

ІПК ДФС від 29.03.2018

№ 1286/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

У разі списання втрат, що виникли в процесі закупівлі, транспортування та зберігання продукції, у межах норм її природного убутку, та

якщо під час придбання такої продукції суми ПДВ були включені до складу податкового кредиту, податкові зобов'язання з ПДВ не нараховуються, а податковий кредит не коригується.

ІПК ДФС від 05.04.2018

№ 1391/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Операція із внесення до статутного капіталу товариства грошового права вимоги в обмін на корпоративні права та операція з випуску (емісії) корпоративних прав, виражених у інших, ніж цінні папери, формах, не підпадають під об'єкт оподаткування ПДВ.

ІПК ДФСУ від 27.03.2018

№ 1242/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Списання дебіторської заборгованості з метою оподаткування ПДВ вважається іншим видом компенсації вартості поставлених товарів (послуг). Платник податку, який застосовує касовий метод визначення податкових зобов'язань, на дату списання простроченої дебіторської заборгованості за поставлені та не оплачені товари (послуги) повинен нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ за операцією з постачання таких товарів (послуг).

Податок на прибуток

ІПК ОВПП ДФС від 29.03.2018

№ 1275/ІПК/28-10-01-03-11

В ІПК вказується: оскільки форми електронних квитків на перевезення пасажирів і

багажу та вантажів авіаційним, автомобільним, морським і річковим транспортом законодавчо не встановлені, то вони не можуть вважатись розрахунковими документами.

ДФСУ прагне бачити: оригінал розрахункового або платіжного документа, що підтверджує здійснення розрахункової операції у готівковій чи безготівковій формі; роздрук на папері частини електронного авіаквитка з вказаним маршрутом; оригінали відривної частини посадкових талонів пасажирів; посадочний документ, перевізний документ, роздрукований на паперовому носії (транспортні квитки).

**Проект Наказу Міністерства
від 11.04.2018**

ДФС підготувала зміни до форми податкової декларації з податку на прибуток підприємств.

**ІПК ГУ ДФС у м. Києві
від 04.04.2018**

№ 1358/ІПК/26-15-12-03-11

Отже, фінансовий результат податкового (звітного) періоду збільшується з урахуванням вимог пп. 140.5.7 ПКУ, якщо роялті нараховуються на користь нерезидента щодо об'єкту, права інтелектуальної власності якого виникли вперше у будь якого резидента України.

Податок на доходи фізичних осіб

ІПК ДФСУ від 02.03.2018

№ 845/6/99-99-13-01-01-15/ІПК

ДФС зауважила, що в разі нарахування (виплата) фізичній особі - підприємцю платнику єдиного податку 2-ї групи доходів від не зазначених в його облікових даних та в реєстрі платників єдиного податку видів діяльності, суб'єкт господарювання не здійснює утримання податку на доходи фізичних осіб та військового збору.

ІПК ДФСУ від 20.12.2017

№ 3060/6/99-99-13-02-03-15/ІПК

Якщо юридичною особою (роботодавцем) на рахунок закладу охорони здоров'я перераховуються власні кошти за проведення

таким закладом працівникам (заступнику директора та головному бухгалтеру) медичного огляду, який не є обов'язковим, то вартість такого огляду включається до їх загального місячного (річного) оподаткованого доходу як додаткове благо та оподатковується податком на доходи фізичних осіб на загальних підставах.

ІПК ДФС від 02.04.2018

№ 1328/6/99-99-15-02-02-15/ІПК

Сума виплачених доходів нерезидентам і утримуваного ПДФО визначається, виходячи з офіційного курсу гривні до іноземної валюти, встановленого НБУ на день виплати таких доходів.

Державна допомога, ЄСВ

ІПК ДФСУ від 21.03.2018

№ 1151/5/99-99-13-01-01-16/ІПК

ДФС відмітила, що нарахована сума середньої заробітної плати за вимушений прогул, відповідно до рішення суду, є базою для нарахування ЄСВ.

ІПК ДФС від 04.04.2018

№ 1365/6/99-99-13-02-03-15/ІПК

Сума страхових внесків на обов'язкове страхування від нещасних випадків водіїв є базою нарахування ЄСВ, оскільки вона не визначена у Переліку як виплата, що звільняється від нарахування.

Державне регулювання

Перевірки, контроль, штрафи

Новини на офіційному веб-сайті

Держпродспоживслужби

від 04.04.2018

Бізнес має бути готовий до приходу інспектора Держпродспоживслужби без анонсу. Це не стосується аудиту системи НАССР – аудит постійно діючих процедур, заснованих на принципах НАССР, проводиться за умови повідомлення оператора ринку не пізніше, ніж за три робочі дні до здійснення такого заходу.

Постанова КМУ

від 04.04.2018 № 240

КМУ внесено зміни до Порядку проведення контролюючими органами зустрічних звірок.

Відтепер зустрічні звірки проводитимуть й щодо контрольованих операцій.

**Постанова Верховного Суду
від 03.04.2018 у справі № 820/4482/17**

Посилання на інші обставини, наявність яких доводить право на проведення перевірки, є неприйнятними, суди оцінюють наказ, як акт індивідуальної дії на момент його прийняття. Наведення інших підстав для направлення запиту на відміну від тих, які зазначенні наказом порушує принцип правої визначеності.

Ліцензії, патенти, дозволи

**Постанова КМУ
від 04.04.2018 № 246**

КМУ затвердив критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

**Новини на офіційному веб-сайті
Мінприроди від 04.04.2018**

Надрокористувачам встановлено перевідний період при проведенні процедури оцінки впливу на довкілля. Зокрема, у разі відсутності у надрокористувача результатів ОВД, він має до 18.06.2018 внести до Єдиного реєстру з ОВД відповідне повідомлення про наміри здійснити таку процедуру.

Ліквідація та банкрутство

**Постанова КГС ВС
від 22.02.2018 у справі № 44/497-б**

Кредитор у грошовому зобов'язанні у справі про банкрутство боржника може бути замінений, навіть за умови закінчення строку договору, за яким відбулася така заміна, адже спливу строку дії такого договору не означає припинення зобов'язання, яке залишилося невиконаним.

**Постанова КГС ВС
від 31.01.2018 у справі № 911/2510/17**

Суд касаційної інстанції визнав право податкового органу на оскарження постанови господарського суду про відкриття справи про

банкрутство боржника на підставі ст.95 Закону про банкрутство, незважаючи на незаявлення податковим органом його кредиторських вимог ні у процедурі добровільної ліквідації боржника, ні у процедурі його судового банкрутства. Такий висновок базується на тому, що ліквідатором банкрута у процедурі добровільної ліквідації не було своєчасно забезпечено контролюючому органу умов для проведення відповідного виду перевірок.

Галузі та сфери діяльності

Фінансові послуги

**Постанова НБУ
від 29.03.2018 № 31**

Нацбанк розширив можливості банків для проведення власних операцій з валютою на міжбанківському ринку – скасоване обмеження на розмір сальдо купівлі-продажу іновалют і банківських металів протягом одного робочого дня.

Постанова Правління НБУ

від 29.03.2018 № 32

Для підвищення ринковості та прозорості курсоутворення гривні НБУ змінює підхід до пріоритезації форм валютних інтервенцій. Відтепер НБУ буде здійснювати валютні інтервенції у чотирьох формах: валютний аукціон, інтервенція за єдиним курсом, запит щодо найкращого курсу та адресна інтервенція.

Постанова НБУ

від 29.03.2018 № 30

НБУ отримує право вживати заходи по задоволенню своїх вимог відповідно до кредитного договору.

У т.ч. НБУ має право реалізовувати державні облигації України, які передані в заставу, або перевести їх у свою власність за справедливою вартістю згідно з окремим рішенням Правління НБУ.

Будівництво

**Постанова КМУ
від 28.03.2018 № 229**

Знято обмеження щодо проектування за будівельними нормами, гармонізованими з нормативними документами ЄС, для

конструкцій будівель і споруд будівництва, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із значними наслідками (ССЗ).

Об'єкти правовідносин

Земля

Наказ Мінагрополітики

від 20.03.2018 № 149

Наказом передбачається виплата компенсації сільськогосподарським дорадчим службам, зареєстрованим відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», за дорадчі послуги за напрямками: агрономія, ветеринарія, зоотехнія, бухгалтерський облік, маркетинг, юридичні консультації, надані фермерському господарству, у власності та/або користуванні якого перебуває не більше ніж 500 га земель сільгосппризначення, що має чистий дохід (виручку) за останній рік до 15 млн гривень, сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу, до складу якого входить не менше ніж 20 членів, серед яких має одне і більше фермерське господарство, а інші - фізособи, у власності/користуванні кожної з яких є не більше 100 га земель сільгосппризначення.

Повідомлення ГУДФС у Львівській області

від 04.04.2018

Якщо фізична особа має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання і загальна площа таких земельних ділянок перевищує граничні норми відведення, то така особа до 1 травня поточного року подає письмову заяву у довільній формі до контролюючого органу за місцем знаходження земельної ділянки про самостійне обрання/зміну земельних ділянок для застосування пільги.

Запитання – відповідь,

розміщені на ЗІР в категорії 112.07

Якщо податкове повідомлення-рішення не вручене фізичній особі або надіслано листом без повідомлення про вручення, податкові зобов'язання вважаються неузгодженими.

Постанова КМУ

від 07.02.2018 № 254

У 2018 році часткова компенсація відсоткової ставки за залученими у національній валюті

банківськими кредитами виплачується агропідприємствам, які мають чистий дохід (виручку) від реалізації продукції за останній рік до 20 млн гривень (до змін граничний розмір доходу був 10 млн.). При цьому перевага надається позичальникам, які займаються вирощуванням овочів у відкритому ґрунті, цукрових буряків, садівництвом та ягідництвом. Крім того, перелік видів діяльності претендентів на компенсацію доповнений вирощуванням та розведенням овець і кіз, кролів, свиней, свійської птиці (крім курей та вирощування свійської птиці для одержання яєць).

Наказ Мінагропроду

від 20.03.2018 № 150

Наказом затверджено дев'ять форм документів щодо надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств, в тому числі - заявки для отримання фінансової підтримки сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом; заявки для отримання часткової компенсації вартості придбаної сільгосптехніки та обладнання вітчизняного виробництва; заявки для отримання часткової компенсації відсоткової ставки за залученим кредитом, наданим державним банком.

ІПК ДФСУ від 30.03.2018

№ 1308/Ж/99-99-13-02-03-14/ІПК

Якщо об'єкти, подаровані платнику податку, оподатковуються за нульовою ставкою, оціночна вартість таких об'єктів з метою оподаткування НЕ визначається. В інших випадках об'єктом оподаткування є оціночна вартість об'єктів спадщини/дарунків, визначена згідно із Законом України «Про оцінку земель».

Конкуренція

Постанова ВСУ

від 27.03.2018

АМКУ отримав чергову «перемогу» у Верховному Суді над декількома лісгоспами та біржею. Зокрема, на останніх накладено штрафи за антиконкурентні узгоджені дії (узгоджена поведінка під час аукціонних торгів з продажу деревини). Одним із доказів порушення виявився відеозапис. При цьому

ВСУ нагадав, що не є обов'язковим з'ясування настання наслідків у вигляді шкоди конкуренції, а достатньо встановлення самого лише факту порушення.

**Рекомендації АМКУ
від 30.03.2018 № 4-рк**

АМКУ надав обов'язкові для виконання рекомендації Мінекономрозвитку та МОЗ. Вони стосуються вжиття заходів щодо вдосконалення порядку визначення предмета закупівлі лікарських засобів з метою формування конкурентного середовища на ринках лікарських засобів під час проведення публічних закупівель. Таке занепокоєння викликано включенням в один лот декількох чи більше різних лікарських засобів, що не дає змоги виробнику безпосередньо брати участь в тендері, оскільки виробник обмежений власним портфелем лікарських засобів.

**Постанова ВСУ
від 04.04.2018 по справі №910/10712/17**

Не дивлячись на колегіальний статус Київської міськради, АМКУ все ж повноважний зобов'язувати останню припинити порушення конкурентного законодавства шляхом внесення змін до рішень ради, що стосуються встановлення часових обмежень (з 6-00 до 23-00) на здійснення підприємницької діяльності в тимчасових спорудах м. Києва. Таким чином, ВСУ визнав правомірним рішення АМКУ щодо припинення антиконкурентних дій Київською міськрадою.

**Постанова ВСУ
від 04.04.2018 по справі № 904/7548/16**

ВСУ погодився, що заборона виконанню на розміщення реклами в окремих місцях через затвердження певних схем розміщення зовнішньої реклами, яка стосується всіх без виключення суб'єктів господарювання, а не лише тих, хто мав намір розмістити рекламу у тих місцях, що не були передбачені у схемі, не може вважатись антиконкурентними діями

органів влади. Оскільки в такому випадку відсутній негативний вплив саме на економічну конкуренцію.

**Рекомендації ХОТВ АМКУ від 26.01.2018
№ 2/1-рк/к**

Відділення АМКУ в рекомендаціях ПрАТ «Чумак» нагадало, що вимоги власних технічних умов виготовлення певної продукції не повинні бути нижчими вимог відповідних ДСТУ. Адже такі дії вважаються поширенням інформації, що вводить в оману споживачів.

**Праця
Роз'яснення Управління Держпраці
в Чернігівській обл. від 06.04.2018**

Відділення Держпраці нагадало, що умовами здійснення доплати за роботу в шкідливих та важких умовах праці є проведення атестації робочого місця, за якою планується встановлення доплати; фіксація у колективному договорі підприємства норми щодо доплат за роботу у несприятливих умовах праці, а також переліку посад, за якими може провадитись така доплата.

**Постанова КААС
від 04.04.2018 по справі № 826/4498/17**

Незбереження за працівником, прийнятим на військову службу за контрактом, місця роботи, посади і середнього заробітку є порушенням трудового законодавства. Оскільки на час звільнення з роботи особи у зв'язку з призовом на військову службу в Україні діяв особливий період, на зазначену особу розповсюджуються трудові та соціальні гарантії, встановлені особам, призваним на військову службу протягом особливого періоду, у вигляді збереження місця роботи на підприємствах, в яких вони працювали під час призову.

**Роз'яснення Управління Держпраці
в Полтавській обл. від 12.04.2018**

Надано роз'яснення щодо відповідальності роботодавця за затримку у проведенні розрахунку та видачі трудової книжки під час звільнення працівника.

Динаміка валют країн СНД: гривня в лідерах зміцнення

Валюти країн СНД в першому кварталі 2018 року зміцнилися по відношенню до долара США. Найбільш стійкими валютами виявилися грузинський ларі (+6,4%), українська гривня (+5,4%) та казахстанський тенге (+4%). Про це свідчать дані щоквартального дослідження інформаційно-аналітичного центру ГК FOREX CLUB.

Грузинський ларі зміцнюється на тлі глобальних тенденцій ослаблення долара США, підвищення облікової ставки і темпів зростання ВВП на 5,4% в четвертому кварталі. У Грузії зростають ділова активність, роздрібні продажі та промислове виробництво.

Українська гривня зросла на 5,4%, отримавши підтримку з боку припливу зовнішніх інвестицій на операціях Carry Trade. Підвищення облікової ставки з боку НБУ до 17% зробило гривневі держоблігації більш привабливими для інвестицій. Разом з тим, підтримку гривні надав сильний євро та сприятлива кон'юнктура на світових сировинних ринках.

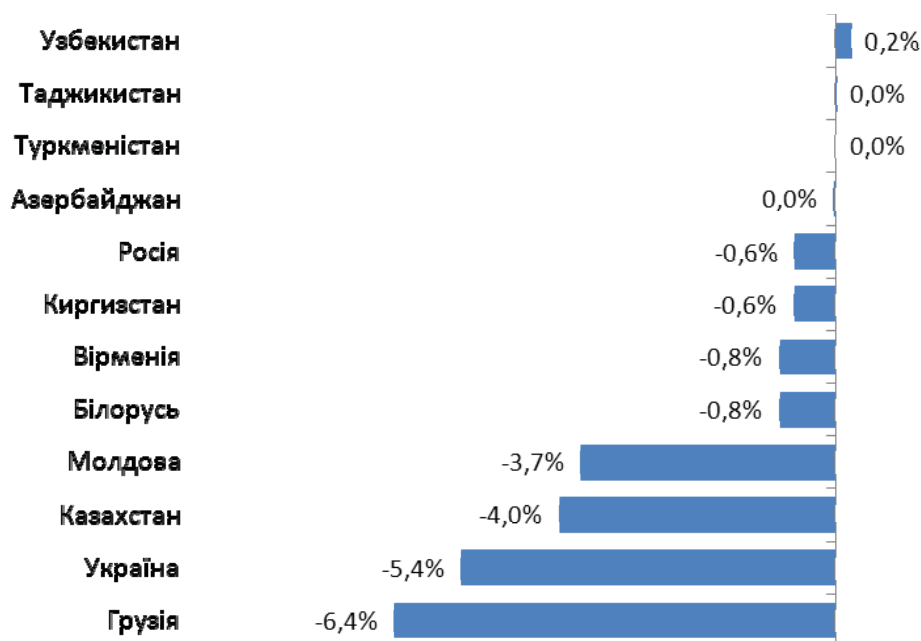
Казахстанський тенге зміцнився на 4%, завдяки стійкому експорту сировини та металів, що займають більше 75% всіх поставок. При цьому, позначалися сприятливі цінові тенденції сировинних ринків, ослаблення американської валюти та попит з боку Китаю.

«Тенденції на світових ринках можуть змінитися в найближчі місяці, і долар буде зміцнюватися в очікуванні посилення грошово-кредитної політики ФРС США. Зустрічні торгові бар'єри США та Китаю, можуть перейти в торгову війну, в результаті якої відбудеться обвал на сировинних ринках, і як наслідок, валют сировинних країн. Ризик фінансової кризи загрожує відтоком інвестицій з ринків, що розвиваються та послабленням їх валют», – прогнозує Андрій Шевчишин, старший аналітик ГК FOREX CLUB.

Гривня до початку літа може стабілізуватися на рівні 25-27 грн. за долар. Підтримку національній валюті нададуть сезонні фактори та висока облікова ставка.

Динаміка курсу долара США за січень-березень 2018
 ("+" девальвація локальної валюти, "-" зміцнення локальної валюти)

ForexClub

Глобальні тенденції на світових ринках

Індекс долара (долар проти кошика світових валют) з початку 2018 року знизився на 2,5%. Прискорення інфляції та бюджетний дефіцит змушують ФРС більш активно протидіяти зростаючим цінам, підвищуючи процентну ставку.

Найбільше по відношенню до американського долара з початку року девальвував венесуельський болівар – в 5000 разів. У той же час криптовалюта Bitcoin знецінилася більш ніж в 2 рази.

Чилійський песо отримав сильну підтримку завдяки сприятливій кон'юктурі ринку сировини та рекордному з 2014 року позитивного торговельного балансу. Колумбійський песо отримав підтримку з боку високих цін на нафту і кращих показників дефіциту поточного рахунку з 2012 року.

Венесуельський болівар подешевшав в майже в 5000 разів проти долара. Глибока економічна криза, викликана фінансовими

санкціями з боку США, привела до гіперінфляції (2600% інфляції в 2017 році), промислового спаду, скорочення нафтової галузі та бідності населення. Офіційний курс утримувався до лютого на рівні 9,97 боліварів за долар, але вже в кінці березня склав 49353 боліварів за долар.

Торговельні обмеження у Китаї та Південній Кореї, обмеження та заборона на рекламу криптовалют в пошукових системах і мережах привели до обвалу вартості всіх криптовалют. Bitcoin подешевшав з 13,78 тис. доларів до 6,72 тис. доларів.

Аргентинський песо втратив 6,3% на тлі економічного спаду, викликаного рекордною посухою. Засуха призвела до різкого зниження якості врожаю: 75% посівів сої в ключових регіонах виробництва знаходяться в поганому і дуже поганому стані.

Валюти Близького Сходу відчувають тиск через нестабільність у Сирії, а також обстрілів ОАЕ з боку Ємену.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Т. Галковская, обозреватель Цензор.НЕТ

В МОЗ рассказали о типичных нарушениях при подписании деклараций с врачами

С этого понедельника каждый из нас сможет выбрать семейного врача и подписать с ним электронную декларацию. Особой новизны в этом нет. Мы и раньше могли выбрать себе врача не из своего района, подписать с ним договор (не электронный) и обращаться за медпомощью только к нему. Так что меняется?

В ближайшие два года – практически ничего. На этот период действует смешанная систем финансирования и врач (поликлиника) будет получать деньги за пациентов, подписавших декларацию, и отдельно за прикрепленное к его участку население, то есть, за ту часть, которая не

определилась с выбором. Поэтому, независимо от того, подписал человек декларацию или нет, он сможет получать медицинскую помощь в районной поликлинике бесплатно. Также бесплатно он сможет получать направление к любому специалисту или на диагностические исследования.

Как уверяют в МОЗ, денег хватит. В этом году на первичную медпомощь заложено 13, 25 млрд грн.

А вот уже с 20-го года подписание декларации с семейным врачом станет обязательным, потому что без этого за всю оказанную медицинскую помощь придется платить самостоятельно.

Тем не менее, еще в марте во многих поликлиниках начался ажиотаж. В одних

* Збережено стиль і граматику оригіналу

говорили, что декларацию нужно подписать до апреля (!) – мол, потом на медпомощь можно не рассчитывать. В других требуют до мая или, в крайнем случае, до июня. Между тем, деньги за тех, кто подписал декларацию с семейным врачом, пойдут лишь с июля, к тому же, оплата за «не подписавших» также не отменяется.

Так в чем причина ажиотажа? В дополнительном коэффициенте. По декларациям деньги пойдут уже по-новому, с установленными коэффициентами, и сумма будет намного больше прежней. Вот за это и идет борьба. Каждый врач, каждая поликлиника хочет быть уверена, что до июля у нее будет собрана «полная коробочка».

Эта борьба часто приводит к нарушениям правил выбора врача пациентами. Людям навязчиво предлагают подписать декларацию со своим участковым – мол «он точно вас возьмет». При этом, если кто-то хочет выбрать другого терапевта, у того почему-то оказывается уже «полный комплект», хотя кампания едва лишь стартовала.

Из-за того, что сама инфраструктура поликлиник часто не готова к такой массовой работе с электронными системами, возникают и другие нарушения. В частности, людям раздают какие-то анкеты и предлагают заполнить их самостоятельно дома, поясняя, что позже эти данные будут внесены в реестр.

На самом деле все должно выглядеть иначе. Здесь можно почитать документ, который определяет порядок подписания декларации, прекращение ее действия и переход пациента к другому врачу. Ниже в справке – образец декларации из этого же документа. А вот табличка, опубликованная МОЗ:

О типичных нарушениях пишет на своей странице в Фейсбук замминистра здравоохранения Павел Ковтонюк:

«Отсутствие свободного выбора. Некоторые заведения будут пытаться подписывать декларации только по месту регистрации. Они нарушают нормы закона 2168 и приказ о порядке выбора врача №503. Одна из главных идей реформы – дать возможность выбирать врача свободно.

Манипуляция и запугивания. Это когда вам говорят «не подпишешь с нами декларацию –

не станем обслуживать и т.д.». Четкий перечень услуг первичной помощи прописан в приказе Минздрава № 504 «О порядке оказания ПМП». Все они бесплатные. Никто не может требовать с вас платить за первичную помощь. Если вы не подпишете декларацию со своей поликлиникой – ничего не произойдет. Выбирайте врача, которому доверяете.

Фейковые декларации. Все декларации заполняются в электронном виде уполномоченным работником учреждения и только после этого распечатываются для подписи пациентом. Вы верифицируете свои данные через мобильный телефон – приходит смс с кодом.

Если с вами подписывают любые бумажные «декларации», собирают персональные данные в журнал и т.д. – происходит что-то не то».

Павел предлагает фотографировать нарушения сообщать о нарушениях прямо в МОЗ (https://censor.net.ua/blogs/3059137/v_moz_rasskazali_o_tipichnyh_narusheniyah_pri_podpisanii_deklaratsiyi_s_vrachami). – 2018. – 02.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Елена Хитрова, юридический советник реформы системы здравоохранения в составе рабочей группы при Министерстве здравоохранения Украины

Когда и как подписывать с врачом декларацию, или 18 вопросов о медреформе

С 1 июля вступает в силу первый этап реформы здравоохранения, а с 2 апреля – приписная кампания (возможность выбрать семейного врача и подписать с ним декларацию). И, как всегда бывает с реформами, вокруг этого рождается много мифов – иногда от непонимания, а иногда и просто от спекуляций.

Мне задают вопросы самые разные люди – здесь я соберу самые популярные из них в воображаемом диалоге с Пациентом, который очень хочет разобраться, но которого все время запугивают.

Пациент: У меня на двери подъезда висит объявление, что я обязан явиться и подписать

договор с нашим участковым врачом. А в фейсбуке мне написали, что договор нужно подписывать с поликлиникой. Что из этого правда?

Неправда и то, и другое.

Во-первых, вы не обязаны, а имеете право. Можете им не воспользоваться и ничего не подписывать (правда, тогда государство не сможет оплачивать вашу профилактику и лечение).

Во-вторых, вы можете навсегда забыть о своем участковом враче и даже о своей районной поликлинике, если они вам почему-то не подходят.

Выбрать можно любого врача первичного звена (терапевт, педиатр, семейный врач), хоть бы и в другом городе. Правда, тогда он вряд ли придет к вам на вызов домой, так что все же лучше выбирать поближе.

Повторюсь: вообще любого (даже если он частнопрактикующий врач или работает в частной клинике), если с ним НСЗУ (Национальная Служба Здоровья Украины) заключила договор.

В-третьих, вы не подписываете договор, а подаете декларацию.

Договор – это то, что заключают НСЗУ и медучреждение, либо врач-ФОП.

Декларация – это документ, с помощью которого пациент как бы присоединяется к этому договору и закрепляет свой выбор врача, у которого он хочет получать первичную медпомощь.

Почему это важно различать: потому что иначе вам будут говорить, что якобы вы подписываете договор с поликлиникой, а в ней вас может обслуживать кто придется. Нет, это не так. Вы подаете декларацию конкретному врачу и этот конкретный врач получает за вас деньги и несет ответственность за ваше здоровье.

А как будет происходить подача и подписание декларации?

Вы придете к врачу, которого планируете выбрать.

Вам нужно будет иметь с собой паспорт и ваш код ИНН (если он у вас есть) Но для разговора с доктором, конечно, хорошо иметь

еще и карточку – чтобы он смог познакомиться с вашими данными.

(Если вы меняете поликлинику – возьмите в регистратуре карточку, чтобы сделать копию. Оригинал верните. Если карточку не дают – жалуйтесь главврачу. Если главврач тоже упирается – жалуйтесь в гор- или облздравотдел.)

Еще раз зададите врачу вопросы, которые для вас важны. Например, готов ли он приезжать к вам домой на вызов, может ли он консультировать вас по телефону, через фейсбук или другой мессенджер, принимает ли он в удобное для вас время (например, после 8 вечера, до 9 утра или на выходных), есть ли у него опыт работы с вашим хроническим заболеванием и так далее.

Полезно еще задать вопросы – на что ориентируется доктор при назначении препаратов? Хороший ответ – на международные (или хотя бы национальные) протоколы лечения. Что думает о назначении антибиотиков при вирусном отите? Правильный ответ – это бред, вирусы не лечатся антибиотиками. И так далее.

После этого врач вносит ваши данные в электронную систему здравоохранения, регистрирует декларацию в системе (для регистрации декларации в системе на ваш телефон придет код, который необходимо передать врачу), подписывает декларацию электронной подписью в системе и распечатывает декларацию в двух экземплярах. Оба экземпляра подписывает пациент. Один экземпляр декларации остается у пациента..

Подождите, вы сказали – “хоть бы и в другом городе”. Но если у меня регистрация, к примеру, в области, я же не могу выбрать врача в городе?

Почему не можете? Можете. Главное, чтобы вам было удобно к нему ездить или чтобы он был готов приехать к вам.

И что, я могу выбрать вообще любого семейного врача в Украине?!

И да, и нет.

С одной стороны, закон никак не ограничивает вас в выборе, в этом один из смыслов реформы – чтобы каждый нашел того доктора, с которым ему комфортно и эффективно.

Но, к сожалению, требование правительства таково, что получать за вас деньги по новой системе финансирования (принцип “деньги идут за пациентом”) могут только врачи автономизированных поликлиник и центров медико-санитарной помощи (ЦПМСД), частных клиник или врачи-ФОПы. Если, разумеется, НСЗУ подпишет с ними контракт.

Например в таком большом городе как Харьков, автономизированных поликлиник нет – значит, НСЗУ может подписывать контракт только с ФОПами и частными клиниками, выбирать среди коммунальных поликлиник харьковчане не могут. Внимательно изучите, как обстоят с этим дела в вашем городе.

Посмотреть список медучреждений, с врачами которых вы можете подписать декларацию (тех, с кем НСЗУ подпишет договор), можно будет на сайте системы eHealth (я надеюсь, уже с апреля).

(Те медучреждения, которые вы сейчас видите на e-Health, – это те, кто присоединился к системе электронного здравоохранения, например, для прозрачности закупок, а не те, с кем уже сегодня можно подписать контракт.)

Также их можно будет узнать по специальному знаку – синий щит с надписью “тут можна обрати свого лікаря”

Погодите, что такое “автономизированные поликлиники”?

Сейчас большинство медучреждений в Украине существуют в форме бюджетных учреждений. Это означает, что они не могут сами принимать управленческие решения и эффективно работать. В том числе – не могут платить зарплату врачам по принципу “деньги идут за пациентом”.

Для того, чтобы получить новые возможности, поликлиника или ЦПМСД должны стать коммунальными предприятиями – то есть, автономизироваться. Решение об автономизации принимают местные советы, которым они принадлежат.

Что обычный человек может сделать для того, чтобы советы автономизировали поликлиники? Требовать этого – на разнообразных встречах с депутатами и чиновниками. И если вы активный член своей громады, после автономизации вы

можете попробовать войти в Наблюдательный совет такого медпредприятия (если он будет создан).

Так если поликлиника становится “предприятием” – это значит, что услуги ее будут платными?

Нет, “предприятие” – это всего лишь форма собственности.

Закон четко говорит, что услуги первичной медицины для пациента будут бесплатными.

В этом ключевая суть реформы: сегодня поход к врачу – лотерея: потребует он денег или нет? А после 1 июля ваш семейный врач уже просто не рискнет требовать с вас оплату – ведь после этого вы сразу же выберете себе другого врача или НСЗУ расторгнет договор с ним или с медучреждением, где он работает.

Конечно, автономизированная поликлиника может ввести у себя платные услуги: например, массаж или кинезиотерапию, но это уже сервисы, которые не входят в гарантированный государством пакет первичной помощи.

А вот осмотр, консультации, профилактика, базовые анализы – входят.

Стоп, я могу выбрать себе другого врача? Разве наша с ним декларация не обязует меня обслуживаться именно у него?

Вы можете менять врача сколько угодно раз.

И когда вы перейдете к следующему врачу, деньги, которые государство выделило на вас, “уйдут” следом за вами.

Все время слышу это выражение, “деньги идут за пациентом”, но не до конца понимаю, что это значит?

Раньше поликлиники и центры первичной медико-санитарной помощи получали деньги за “участки” и приписанных к ним людей. Что получалось: у одних врачей стояли очереди, к другим никто не ходил, а получали они одинаковые (одинаково малые) деньги. При этом на каждое медучреждение выделялась фиксированная сумма, и увеличить зарплату врачам было невозможно.

Пациенту же часто приходилось идти к врачу не своей поликлиники (потому что в своей его не устраивало или это ближе к работе) – и платить за его услуги.

Теперь зарплата каждого врача автономизированного медучреждения будет

зависеть от реального количества пациентов, которые подписали с ним декларацию. За вас как за пациента поликлиника будет получать 370 грн в год. Часть этой суммы пойдет на содержание заведения и административные расходы, часть – на зарплату врача, которая, по расчетам, будет составлять от 15 тыс грн в месяц.

А если “семейник”, которому я доверяю, – ФОП или работает в частной клинике? Я могу подписать с ним договор?

А это самое вкусное в медреформе! Да, можете. При условии, что эта частная клиника или врач как ФОП заключил договор с НСЗУ. Раньше у вас часто был неприятный выбор: идти к врачу бесплатному, но он принимает только до 15 часов, к нему могут быть постоянные очереди и его квалификация может быть недостаточной, или хорошему и удобному – но за деньги.

Теперь же государство будет платить врачу за пациента вне зависимости от того, работает он в государственной поликлинике, или частной, или как частнопрактикующий врач.

Давайте разберемся с датами. Почему подписывать – 1 апреля, а реформа – с 1 июля?

Реформа финансирования внедряется поэтапно. Первый шаг – реформа на первичном звене. Правительство определило, что старт изменений – 01 июля 2018 года. Но приписую кампанию решили начать 1 апреля, чтобы к моменту заключения договора с НСЗУ каждый успел выбрать себе того доктора, который ему подходит.

Подписать декларацию уже весной или выбирать дальше – исключительно ваш выбор и право, у вас есть время до января 2020 года.

Так а услуги семейного врача станут для меня бесплатными с 1 апреля или с 1 июля?

Получать за вас деньги по новой системе финансирования врач начнет только с 1 июля.

Если вы выбираете врача в той поликлинике, к которой приписаны, он обязан вас бесплатно принимать и сейчас. Если это поликлиника другого района – формально, по закону, до 1 июля врач не обязан оказывать вам услуги, но тут все будет зависеть от него. Те врачи, которые заинтересованы в том, чтобы набрать

и сохранить пациентскую базу, в частных разговорах говорят, что да, будут и до 1 июля принимать тех, кто после 1 апреля подпишет с ними декларации. Вот заодно и проверите – так ли доктор в вас заинтересован. А уже понятно, какие именно услуги будут бесплатными? А то говорят, что практически никакие.

Вокруг этого вопроса очень много спекуляций. И противники медреформы действительно распространяют слух, что в бесплатный список почти ничего не войдет.

Это не так, это бы противоречило смыслу реформы.

Буквально только что, 27 марта, МОЗ утвердил Порядок предоставления первичной медицинской помощи и список тех услуг, которые будут бесплатными.

В него вошли: базовая диагностика, лечение самых распространенных болезней, острых состояний, травм, отравлений, патологических, физиологических (во время беременности) состояний; наблюдение за хроническими состояниями; направление к врачам вторичной и третичной помощи; вакцинация и другое. Безусловно -- профилактика и рекомендации по здоровому способу жизни. Также в компетенцию семейного врача входят наблюдение за здоровым ребенком, беременностью без осложнений и отдельные услуги паллиативной помощи.

Разумеется, выдача справок, больничных листов, направление на медико-санитарную экспертизу и т.д.

Сейчас также формируется перечень лабораторных и диагностических исследований, которые будут бесплатными: общий анализ крови, мочи, анализы на общий холестерин и глюкозу крови, измерение артериального давления; ЭКГ в состоянии спокойствия, быстрые тесты на беременность, ВИЧ, тропонины, вирусные гепатиты и другое.

А если с меня все равно требуют деньги?

Ни в коем случае не платите. Ссылайтесь на статью 2 Закона Украины “Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення”. Если это не изменит подход врача, можете пожаловаться в НСЗУ: отправить заявление по почте с указанием ваших данных

и описанием обстоятельств (кто, когда, сколько и за что с вас требовал).

Вот у меня нет уверенности, что я правильно понимаю, кто такой “семейный врач” – это доктор, который обслуживает всю мою семью? А если ее у меня нет?

“Семейный” врач – это название, которое сохранилось с тех времен, когда врачи не делились на узких специалистов и врачей общей практики. Конечно, если у вас есть семья, хорошо, когда ее “ведет” один общий врач, так как многие болезни – наследственные или связаны с условиями жизни в семье. Но это не обязательно, у каждого может быть и свой отдельный доктор.

Строго говоря, это тот же терапевт, только с более широким набором умений. Например, в отличие от обычного терапевта, он должен уметь проводить базовый гинекологический осмотр и вести обычную беременность без осложнений. И, конечно, быть хорошим диагностом.

В странах, уже прошедших медреформу (а это почти все страны Европы, США, Канада и прочие), семейный врач сам справляется примерно с 80% случаев, и только в 6% направляет на прием к узкому специалисту.

Так что начинать нужно с него – чтобы не бегать по лишним кабинетам, пытаясь понять, какой же именно врач вам поможет. Семейный врач – это “гейткипер”, то есть вратарь: именно он определяет, нужен ли вам узкий специалист, и если да – то какой.

А еще он может проанализировать, не входят ли назначения других специалистов в конфликт друг с другом: потому что хорошо вас знает.

Ну хорошо, а как же выбрать врача? Где почитать отзывы? Есть ли министерский сайт с базой?

К сожалению, общенационального реестра врачей, да еще и с рейтингами и оценками, не существует – возможно, он появится в будущем. Для нескольких городов есть неплохой сервис поиска врачей.

Сейчас можно посоветовать только личный контакт, рекомендации друзей, отзывы на форумах. Но не забывайте, что мнения могут расходиться и оценочный фактор субъективен.

В некоторых небольших городах могут проходить так называемые “Ярмарки здоровья” – там можно увидеть всех семейных врачей города,

пообщаться, понаблюдать, поконсультироваться – и выбрать.

А что делать, если поликлиника принуждает подписать договор именно с участковым?

Смеяться, конечно. Это глупо и незаконно. Вы взрослый человек, как вас можно взять и принудить?

Если в поликлинике, к которой вы “приписаны”, вам отказываются предоставить медпомощь без декларации, напомните им, что выбор врача – ваше право, а не обязанность. А вот обязанность врача коммунальной поликлиники – оказывать бесплатную медицинскую помощь. Дополнительно можете написать жалобу главному врачу.

А если наоборот, не дают подписать с тем, с кем хочешь?

Возможно, у этого врача уже сформирован его список пациентов и больше он просто физически не может принять. Если еще нет, тогда вам не имеют права отказать.

Но всё-таки – когда всё изменится?

“Всё” изменится еще нескоро. Для “всего” нужна новая система образования врачей, участие громад в судьбе своей медицины, правильное распределение финансов, ответственность пациентов за своё здоровье и многое другое.

Но что изменится в ближайшее время – пациенты перестанут платить за услуги первичной медицины, а врачи при этом смогут получать более высокую зарплату.

И это начнет происходить уже с 1 июля. А подписывать декларации, напомню, можно уже с 1 апреля (https://lb.ua/blog/elena_khitrova/393674_podpisivat_vrachom.html). – 2018. – 27.03).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Т. Бадіков, громадський діяч

На заваді реформ: проблеми eHealth в Україні

Вже з квітня МОЗ анонсує приписну кампанію для пацієнтів, а це означає повноцінний початок роботи електронної системи охорони здоров'я eHealth. Ми багато говорили про цю систему, загострюючи увагу на тому, що саме eHealth стане одним з дієвих інструментів, що дозволить побороти корупцію в охороні здоров'я України, а головне

– підвищити ефективність надання медичних послуг. Натомість після двох років плідної роботи отримуємо незрозумілу картину, яка може тільки погіршити ситуацію.

На жаль, ми всі вже звикли до того, що в океані української корупції практично неможливо знайти бодай маленький острівець прозорості та відкритості. Ми всі щиро сподівалися, що електронні платформи зможуть стати основним драйвером у боротьбі з квалістю державних органів та корумпованістю чиновників, та схоже, що і тут інтереси «обраних» ставитимуть понад усе. Так, наші чиновники стали розумнішими. Вони потроху починають засвоювати ази електронного управління. Вони вже розуміють можливості IT-сфери, яка у розвинених країнах дає багатомільярдні прибутки. То чому б сюди не накласти регуляції, і запускати на цей ринок тільки тих, з ким ти домовився? Питання риторичне, і читачі прекрасно розуміють, про що йде мова. Але повернемося до нашого МОЗ, E-health, українських лікарів та пацієнтів, яким завчасно хочеться поспівчувати, якщо наші песимістичні прогнози збудуться.

Вас це стосується: проблеми МІС

Мабуть небагато знайдеться українців, які можуть сказати, що таке медична інформаційна система (МІС). Але пацієнтам, а особливо – лікарям, знати про це важливо. МІС – це система автоматизації документообігу для медичних закладів, у якій об'єднані система прийняття медичних рішень, електронні медичні картки, моніторинг стану пацієнта (з діагностичного обладнання), фінансова та адміністративна інформація, тощо. За новими правилами будь-який медичний заклад відтепер має взаємодіяти з центральним компонентом eHealth через МІС. По суті, МІС є мозковим центром лікарні, без якого в умовах автономізації медичних установ робота закладу буде просто неможливою.

На ринку України працює багато компаній, які пропонують закладам різні медичні системи. Серед них є і такі, що вже більше 15 років спеціалізуються на таких послугах (для приватних лікарень). Але багато МІС з'явилося нещодавно, з впровадженням електронної системи eHealth.

Сьогодні з українськими МІС є багато проблем. Одна з них – відсутність

універсалізації та стандартизації. Ніхто не дасть вам відповідь на питання – якою ж має бути медична інформаційна система? Ми досі не маємо чек-листа з вимогами до медико-інформаційних систем. А цим МОЗ мало зайнятися якнайперше. При Координаційній раді МОЗ було створено спеціальну комісію, що оцінювала МІС на належний рівень функціоналу. Але це мав би бути орган, який проводить потужну роз'яснювальну роботу, чого наразі немає.

З одного боку, запустивши медичну реформу, МОЗ ніби знімає з себе ряд повноважень, віддаючи їх на місця, але через відсутність стратегії ми ризикуємо зіштовхнутися з хаосом у системі надання медичних послуг. Це може відвернути підтримку медреформи з боку громадян, на яку і так вже вилили забагато бруду.

Серйозною проблемою є те, що запропоновані медико-інформаційні системи по суті не є ними. Це просто системи реєстрації пацієнтів, але вони поки що не мають жодного стосунку до вирішення суто медичних завдань. На етапі реформування первинної ланки медичного обслуговування ці системи, можливо, зможуть задовольнити потреби, але вони аж ніяк не зможуть впоратися із подальшими задачами (вторинна і третинна ланки).

Тут хочу наголосити на тому, що між реформою первинної медичної допомоги і вторинною ланкою має пройти не більше 6 місяців. Чому так? Тому що певний час лікарі вузької спеціалізації ще будуть миритися із маленькими зарплатами відносно свої колег-терапевтів та педіатрів, але це триватиме недовго. Тому реформу бажано робити одночасно на всіх ланках медичної допомоги. Чи з'являться за ці декілька місяців повноцінні медико-інформаційні системи? З огляду на поточне становище справ, то вони з'являться ще не скоро. Тоді виникає питання – а чи збирається МОЗ взагалі продовжувати подальші реформи, бо за відсутності МІС робота медичного закладу буде просто неможливою.

За правилами, встановлювати ту чи іншу МІС має головний лікар медичного закладу. І тут виникає питання – а чи володіє лікар

достатньою компетенцією для цього? Як показує практика – ні. Вже багато випадків, коли медичний заклад встановлював МІС, яка не відповідає його вимогам. І тут замість підвищення ефективності ми маємо протилежний результат.

Якби МОЗ встановив чіткі правила до МІС, до і проблем можна було б уникнути. Головному лікарю просто лишалося б порівняти функціональні вимоги із пропонованими сервісами, що готова надати компанія.

Чому ж досі немає цього чек-листу? На мій погляд, це просто не бажання брати на себе відповідальність. А ще – відсутність правил дає більше можливостей керівним органам для корумпованих дій. Як відомо, у каламутній воді досить легко ловити рибу. Лише уявімо собі МІС, який обслуговує 100-200 тисяч пацієнтів. І тут раптом Державне підприємство «Електронне здоров'я» висуває йому нові вимоги з метою витіснення цього МІС з ринку. На жаль, недосконале законодавство поки що дозволяє іти на подібні кроки, і компанія, яка надає медико-інформаційні послуги не буде захищеною.

Про необхідність експертного залучення до розробки чек-листа для МІС ми неодноразово говорили. Громадська рада при МОЗ зверталася з відкритим листом до розробників програмного забезпечення, а багато експертів та громадських діячів у своїх виступах продовжують говорити про численні ризики, які можуть спіткати реформу охорони здоров'я. Мушу констатувати, що ДП «Електронне здоров'я» разом з МОЗ просто не чує експертів. Риторика заступника міністра Ковтонюка на останньому засіданні підкомітету ВР, на жаль, не залишає жодних сумнівів у тому, що гора наших реформ знову народить мишу.

Сьогодні на сайті E-health розміщено 8 МІС, половина з них за своєю суттю не є медичною інформаційною системою! Так звані мінімальні вимоги до МІС не відповідають тим стандартам, які працюють у всьому світі. Таким чином, під виглядом МІС багато з медичних закладів ризикує отримати електронний сервіс з обмеженим функціоналом.

Монополія МОЗ на управління та інформацію

На превеликий жаль, але декларації МОЗ про обмеження власних повноважень та децентралізацію поки що лишуються деклараціями. На прикладі електронної системи eHealth ми побачили протилежне. 5 лютого Проектний офіс передав систему eHealth під управління МОЗ, для чого ще в грудні 2017 і було створено ДП «Електронне здоров'я». Згідно проекту Постанови «Про затвердження порядку функціонування електронної системи охорони здоров'я» великі повноваження та важелі впливу надаються Адміністратору центральної бази даних Державного підприємства «Електронне здоров'я». Ми говоримо про те, що фактично держслужбовець буде, наприклад, вирішувати, які МІС підключати чи відключати від центральної бази даних.

Тобто ми знову прийшли до того, з чим власне намагаємося боротися. Певне коло людей буде вирішувати долю електронної системи охорони здоров'я – вкрай важливого елементу медичної реформи. У мене та багатьох інших громадських діячів викликає велике занепокоєння кадрова політика, зокрема, що стосується eHealth. Більше року тому ми пропонували створити Координаційну раду МОЗ України з питань запровадження електронної системи охорони здоров'я. Це мав бути незалежний орган, який міг би органічно координувати дії медичних закладів, розробників МІС та державного підприємства «Електронне здоров'я» з командою МОЗ. В листі від нашої громадської організації «Платформа здоров'я» до Голови підкомітету з контролю реалізації медичної реформи Ірини Сисоєнко ми надали ряд обґрунтованих пропозицій змін проекту Постанови і вкотре запропонували створення саме такого органу. Нагадаю, що наказом МОЗ від 14.02.2017 N125 така Координаційна Рада була створена, але востаннє вона збиралася рік тому, бо досить швидко стала геть незручною для наших можновладців. Фактично, МОЗ взяв у свої руки усю роботу над електронною системою здоров'я, позбавивши експертів можливості втрутитися у цей процес.

Ще одна суттєва проблема, на яку я хочу звернути увагу громадськості – бажання МОЗ централізувати усю медичну інформацію,

в тому числі і інформацію, що стосується безпосередньо пацієнта. Якщо вже ми говоримо про децентралізацію, то раціональною була б і децентралізація інформації. Чому МОЗ має опікуватися інформацією, яка стосується конкретного пацієнта?! Ми вже впевнилися в тому, що централізація повноважень та інформації – це шлях до корупції та неефективності. Навіщо ступати на ті ж граблі?! Чи ми сподіваємося, що громадськість все це має проковтнути?! Не дивлячись на складність створеної системи і недосконалість законодавства, громадські організації будуть робити все від них залежне, аби інформувати суспільство про перебіг медичної реформи; про впровадження електронної системи, встановлення медико-інформаційних систем в лікарнях; декларації з лікарями, тощо.

І на останок – про улюблений вид транспорту

Про український велосипед... Вже 27 років як ми його вигадуємо, в той час як інші країни колись стикалися з такими самими проблемами як і ми. Немає нічого особливого чи унікального у нашому способі життя чи організації системи охорони здоров'я. Ми, як і поляки, як і французи, чи італійці живемо в умовах капіталізму і вільного ринку. Тож, мабуть, логічним кроком для нас стане вивчення досвіду і запровадження його в Україні. Для прикладу, в провідних країнах світу (і навіть в багатьох бідних країнах) прекрасно функціонують медико-інформаційні системи. У всьому світі вони складаються з п'яти модулів:

1. Модуль реєстрації пацієнта
2. Модуль амбулаторного менеджменту
3. Модуль, що виставляє рахунки та обробляє інформацію щодо страхування пацієнта
4. Сервісний модуль
5. Безпековий модуль, що забезпечує контроль доступу до інформації пацієнта

Це є базові модулі медико-інформаційної системи, які мають працювати у кожному медичному закладі. У Великобританії, наприклад, цей мінімальний софт закуповує для лікарень держава. А вже додаткові послуги кожен медичний заклад докуповує самостійно.

Для забезпечення максимальної ефективності роботи МІС та усієї електронної

системи охорони здоров'я потрібно залучати якомога більше міжнародних експертів, які могли б нам допомогти в цьому. Давайте не будемо вигадувати велосипеда, а скористаємося рецептами, які прекрасно працюють у світі (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5aba36184fb0e/0>. – 2018. – 27.03).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: П. Мороз, адвокат, правник, экс-заступник Міністра юстиції

Сюрпризи податкової реформи

О реформировании ГФС слышно часто, чуть ли не каждый год. Поначалу задумывается нечто революционное, способное решить все проблемы в части налогов и таможи, затем начинает сыпаться град критических замечаний, появляются десятки аргументов «против», и всё задуманное тихо сливается.

В декабре 2017 года Минфин предложил ряд инициатив. Они предусматривали создание Межрегиональной таможни и Межрегионального главного управления ГФС. Областные таможни и энергетическую таможню планировалось реорганизовать путём их присоединения к Межрегиональной таможне. Объединённые государственные налоговые инспекции должны были быть присоединены к главным управлениям ГФС в областях, а последние, в свою очередь, вместе с Офисом крупных налогоплательщиков – включены в состав Межрегионального главного управления ГФС. Но Продан высказался против такой структуры фискальной службы, и все инициативы разнесли в пух и прах.

Повторно тему подняли уже весной 2018 г. На этот раз стали действовать решительнее, и уже 28 марта запустили первый этап комплексного реформирования службы. Следующим шагом станет создание единого юр. лица в налоговом направлении ГФС.

Дальнейшим этапом в Стратегии, который фискалы прописали до 2020 г., будет контроль за доходами физлиц. Особенно тех, чьи доходы поступают из-за границы. Все эти доходы их обяжут декларировать и платить с

них налоги. Конечно же, это огромный минус для «заробитчан» и их семей – ведь только за 2018 г., по данным НБУ, трудовые мигранты переслали домой \$9,3 млрд (т.е. около 10% от ВВП), существенно поддерживая этим не только наш валютный рынок и курс гривны, но и экономику страны в целом.

Граждан также обяжут платить налоги с гонораров, зарплат, авторских отчислений, дивидендов, наследства. Заплатят они по стандартной ставке 18% +1.5% (военного сбора). Для того, чтобы у фискалов всё было под контролем, планируют объединить все базы данных украинских граждан, вычисляя, где физлицо получало лишнюю копейку. И эти же данные будут основанием для отмены субсидий, поскольку государство хочет сократить количество субсидиантов на 20-30%. Но это уже несколько иная история.

Следующий этап стратегии – Нацбюро финансовой безопасности. Новый орган в законопроекте (кстати, уже готовом и подписаном Порошенком) расписан многообещающе, он якобы совершенно не будет касаться бизнеса и вообще должен отстраниться от предпринимателей. Его ключевая цель и задача – это сбор информации, её анализ и прогнозирование. Как в законопроекте, так и по словам авторов закона – Нацбюро финансовой безопасности представлено, как орган, основной функцией которого будет НЕ борьба с преступлениями, а их предупреждение.

Однако, таким образом Нацбюро фактически будет дублировать задачи НАБУ. У них даже полномочия и задачи подобные. Кроме того, у них будет много общих инструментов по сбору и анализу информации. Они будут иметь доступ ко всем базам данных, создавать свои аналитические программы, которые будут обрабатывать все массивы информации, иметь доступ ко всем банковским счетам юридических и физических лиц, к аудиторским отчётам. А вот к ним никто доступа иметь не будет.

И тут, знаете ли, всё зависит от персоналий – кого назначат. А пока рановато что-либо утверждать. Примечательно одно – ГФС тогда остаётся как сервисная служба, которая будет заниматься обслуживанием клиентов-плательщиков на местах.

Повторюсь – поможет ли это ГФС лучше выполнять свою работу и реально сосредоточиться на обслуживании налогоплательщиков, а новому органу предотвращать крупные финансовые преступления и махинации? Время покажет... (https://censor.net.ua/blogs/3059913/syurprizu_nalogovoyi_reformy). – 2018. – 06.04)

Блог на сайті «Обозреватель»

Про автора: В. Вовк, народний депутат України

В чистий четвер прийнятий нечистий закон «Про дипломатичну службу»

Далі мій виступ у Верховній Раді під час його розгляду:

«Підготовлений до другого читання проект закону “Про дипломатичну службу”, на жаль, має ті самі два фундаментальних недоліка, що й текст, внесений на перше читання, за який фракція Радикальної партії Олега Ляшка не голосувала. Диявол, як відомо, криється в деталях.

По-перше, законопроект не відповідає «Віденській конвенції про дипломатичні зносини» 1961 року, ратифікованій в Україні.

По-друге, законопроект в абсолютно штучний і невиправданий спосіб значно удорожчує дипломатичну службу і вішає додаткові сотні мільйонів гривень витрат на шию наших громадян – платників податків.

Відповідно до статті 9 Конституції України ратифіковані міжнародні договори є частиною законодавства України. Це напряму стосується і сфери дипломатичної служби. Віденська конвенція про дипломатичні зносини визначає базові поняття та термінологію, які визначають що таке дипломатична служба, виходячи з міжнародного права.

Зокрема в статті першій конвенції чітко розділяються три принципово різні категорії персоналу дипломатичних установ, а саме – дипломатичний персонал, адміністративно-технічний та обслуговуючий.

Цей же законопроект користується зовсім іншою термінологією ніж та, що передбачена Віденською конвенцією.

По-перше, в проекті в абсолютно штучний спосіб поєднані дві різні категорії працівників – дипломатичний персонал і адміністративно-технічний в єдине поняття «посадові особи дипломатичної служби». І далі на цьому штучному понятті, якого не існує в міжнародному праві, побудований весь закон.

Вдумайтесь, на дипломатичну службу у нас приймаються не лише дипломатичні службовці, а й адміністративні і на них поширюються усі пільги, зокрема соціальні, які властиві і обґрунтовані для дипломатів.

Вже перша стаття закону, визначаючи дипломатичну службу, говорить що це є професійна діяльність так званих «посадових осіб дипломатичної служби». Тим самим у нас адміністративно-технічний персонал, виявляється, разом з дипломатами здійснює реалізацію зовнішньої політики України, захист її національних інтересів в міжнародних відносинах, захист прав та інтересів громадян за кордоном тощо.

Тож діяльність, специфічна для дипломатів, у нас поширюється на бухгалтерів, діловодів, помічників-референтів та інший адміністративно-технічний персонал, який працює в дипломатичних установах і в штучний спосіб об'єднаний з дипломатами під поняттям «посадові особи дипломатичної служби».

Так само, в проекті вводиться ще одне базове штучне поняття – це так звані «працівники дипломатичної служби», до яких окрім дипломатів та адміністративно-технічного персоналу додається третя категорія з Віденської конвенції, а саме – обслуговуючий персонал, наприклад водії та інші.

І далі, навколо цих «працівників дипломатичної служби» так само значною мірою вибудовується цей закон, включно із оплатою перевезення закордон членів родин, навчання дітей в закордонних дитячих садках і школах, оренди житла і комунальних послуг, медичного страхування, репатріації останків у разі смерті та оплатою за рахунок державного бюджету внесків в Пенсійний фонд непрацюючим членам родин цих «працівників дипломатичних установ».

Наприклад, ми веземо з України в закордонну дипустанову бухгалтера, діловода чи водія, його

непрацюючу дружину чи чоловіка та його дітей і оплачуємо це все за рахунок державного бюджету.

Тим самим ми в абсолютно штучний і невинуватий спосіб значно удорожчуємо свою дипломатичну службу і вішаємо ці додаткові сотні мільйонів гривень на платників податків.

Так не працюють дипломатичні служби цивілізованих країн і ви це знаєте на прикладах іноземних посольств у Києві.

Чому ми не хочемо прийняти на адміністративно-технічні та обслуговуючі посади своїх українських заробітчанин, сотні тисяч яких з відповідними дипломами вже живуть по всьому світу? Замість того, щоб за рахунок держбюджету везти працівників, підкреслюю не дипломатів, з їх родинами з України, ми можемо працевлаштувати в посольствах українців, які вже проживають за кордоном.

Тому мої поправки, а їх близько 25 по всьому тексту, системно виправляють цю ситуацію.

Законопроект можна було би підтримати лише за умови, що він буде приведений у відповідність до Віденської конвенції про дипломатичні зносини, до здорового глузду та недопущення ганебного марнотратства бюджетних коштів.

Також звертаю увагу, що у разі його прийняття в нинішньому вигляді, це дасть підстави для оскарження цього закону в Конституційному Суді як неконституційного.

Тож під красивим приводом реформи дипслужби протягується лобістський, клановий і цинічний по відношенню до наших громадян законопроект. Закликаю народних депутатів в цей «чистий четвер» не підтримувати цей, на жаль, нечистий законопроект.» (<https://www.obozrevatel.com/politics/viktor-vovk-3-god-kyiv-v-chistij-chetver-prijnyatij-nechistij-zakon-pro-diplomatichnu-sluzhbu.htm>). – 2018. – 05.04).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: О. Яхно, політичний експерт

О законопроекте по нацбезопасности (в контексте сотрудничества Украина-НАТО)

Один из важнейших итогов уходящей недели – это принятие в Верховной Раде в первом чтении президентского законопроекта

о нацбезопасности (265 голосов «за»). Наверняка, ко второму чтению будут внесены правки от представителей разных фракций. Но, уверена, что законопроект, имеет все шансы быть принятым, поскольку является важнейшей составляющей национальной безопасности и обороноспособности Украины, а также направлен на усиление политического и гражданского контроля над Вооруженными силами. В этом смысле хотела бы обратить внимание/напомнить и о других шагах/решениях/изменениях в этой сфере, направленных на усиление нацбезопасности в широком смысле слова.

Прежде всего, речь идет о трансформации восприятия возможного будущего членства Украины в НАТО – трансформации как внутри Украины, так и со стороны стран-членов НАТО. Понятно, что с момента агрессии РФ против нашей страны, когда у Украины был внеблоковый статус, уровень поддержки гражданами (о чем свидетельствуют разные соцопросы) вступления Украины в НАТО существенно возрос. Но и внутри НАТО изменилось восприятие возможных рисков и угроз. 10 лет назад Саммит в Бухаресте показал, что не все члены Альянса были готовы к тому, чтобы рассмотреть вопрос о предоставлении Украине ПДЧ по присоединению к НАТО. Не все страны Альянса готовы и сейчас. Но сдвиг в понимании ситуации произошел. Если раньше доминировала позиция, что Россию нельзя провоцировать и что сближение Украины с НАТО является как раз провоцирующим фактором, то сегодня все более очевидным становится прямо обратное – именно независимый внеблоковый статус Украины спровоцировал Россию на агрессивные действия, аннексию Крыма и войну на Донбассе.

Думаю, многие согласятся с тем, что сегодня в Украине сложился консенсус основных политических сил относительно безальтернативности курса на евроатлантическую интеграцию. Такой курс поддерживается экспертами и большинством украинцев. Летом 2017-го, как мы знаем, парламент внес изменения в законодательство, обозначив курс на вступление в Альянс.

Президент фактически возглавил этот курс, предложив зафиксировать его в Конституции. Затем, в феврале 2018-го, было письмо Петра Порошенко к Генеральному секретарю Альянса, где, насколько можно понять из публичной информации, были две важные позиции: 1). статус «аспиранта»; 2). предложение провести комиссию «Украина – НАТО» с участием глав государств/правительств во время предстоящего в июле саммита Альянса. И в этом смысле получение статуса «аспиранта» Украины в НАТО, конечно же, не означает автоматическую готовность предоставить нам ПДЧ. Но это означает признание Альянсом нашего собственного видения своего будущего в НАТО, а также признание прогресса Украины в сфере обороноспособности (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/yakhno/5ac88d9424b2a/>). – 2018. – 07.04).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»
Про автора: Є. Діденко, суддя Приазовського районного суду Запорізької області

Питання застосування змін до КПК України в розрізі зворотної дії процесуального закону в часі

Певні незручності і недосконалості частини змін до КПК України призвели до надмірного навантаження окремих судів

Принцип правової визначеності є одним із основоположних засад права, який передбачає, зокрема, чіткість та зрозумілість законодавства у всіх сферах регулювання суспільних відносин.

16 березня 2018 року набула чинності переважна більшість змін до Кримінального процесуального кодексу України, передбачених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 року (далі – Закон № 2147-VIII). Зокрема, змінено підсудність розгляду клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, розширено коло повноважень слідчого судді в

частині призначення експертизи і продовження строків досудового розслідування тощо.

Вказані нововведення достатньо обговорювались в юридичній спільноті і в засобах масової інформації, завдяки чому вже вдалось привернути увагу законодавця на певні незручності і недосконалості частини змін, які призводили до надмірного навантаження окремих судів розглядом клопотань під час досудового розслідування, і як наслідок 22.03.2018 року депутати проголосували за «зміни до змін» та відновили правила підсудності, передбачені статтями 132, 184, 234 КПК України, які існували до прийняття Закону № 2147-VIII.

Але метою даної публікації є аналіз та визначення сфери застосування змін до КПК України внесених Законом №2147-VIII в контексті зворотної дії процесуального закону в часі.

Так, пунктом 4 параграфу 2 «Прикінцевих положень» Закону № 2147-VIII передбачено, що зміни до КПК вводяться в дію через три місяці після набрання чинності цим Законом, не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, про які відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР) після введення в дію цих змін.

На перший погляд наведене положення є начебто зрозумілим: застосовуємо нові положення закону до кримінальних правопорушень, внесених до ЄРДР після 15.03.2018 року. Але за яким законом слід розглядати і вирішувати слідчому судді справи по кримінальним правопорушенням, які були внесені до ЄРДР раніше, закон відповіді не містить. Звичайно, обґрунтовано можна припустити, що в такому випадку необхідно керуватись положеннями КПК у редакції до 16.03.2018 року, і така думка є пануючою у суддівській спільноті.

Але, на думку автора, аналізуючи дане питання, необхідно звернути увагу на статтю 5 КПК України, яка визначає загальні положення дії кримінального процесуального закону в часі, і регламентує, що процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення

приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення. Допустимість доказів визначається положеннями цього Кодексу, які були чинними на момент їх отримання.

Наведене свідчить, що норми «Прикінцевих положень» Закону № 2147- VIII, які забороняють зворотню дію в часі прийнятих до КПК змін, не узгоджуються з положеннями статті 5 КПК України, які констатують обов'язковість застосування тільки чинного процесуального закону на момент початку виконання дії або прийняття рішення, і не передбачають винятків з цього правила.

Частиною 2 ст. 1 КПК України передбачено, що кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України.

Частиною 3 ст. 9 КПК України, яка визначає принцип законності, регламентовано, що закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу.

На думку автора, «Прикінцеві положення» Закону № 2147-VIII не можна вважати частиною КПК України, а необхідно враховувати як положення закону, який стосується кримінального провадження і який в будь-якому випадку не може суперечити нормам КПК.

Відповідно, викликає сумнів обґрунтованість застосування пункту 4 параграфу 2 «Прикінцевих положень» Закону № 2147-VIII, а також правомірність подальшого застосування положень КПК України в редакції до 16.03.2018 року, які втратили чинність з моменту набрання сили новими нормами. Крім того, Законом не передбачено збереження дії положень КПК в редакції до 16.03.2018 року або можливість їх застосування при здійсненні кримінального провадження.

На додаток необхідно також врахувати частину 6 ст. 9 КПК, відповідно до якої у

випадках неоднозначного або суперечливого регулювання питань кримінального провадження перевагу мають загальні засади кримінального провадження, серед яких, зокрема, засада законності і пріоритет положень КПК України перед іншими законами.

Слід зазначити, що суперечливість наведених питань закладає одночасно ризик і подальшу дискусію щодо допустимості здобутих в рамках досудового розслідування доказів. Зокрема, чи буде вважатися правомірним призначення і проведення експертизи після 15.03.2018 року навіть і щодо кримінального правопорушення внесеного до цієї дати, але на підставі постанови слідчого, а не на підставі ухвали слідчого судді, як це передбачено чинним КПК. Такі ж питання можуть стосуватись продовження строків досудового розслідування та наявності права на оскарження повідомлення про підозру, яке передбачене нормами КПК в новій редакції.

Законодавчі прогалини вже не вперше «лягають на плечі» судової влади, яка шляхом спроб та помилок має визначитись із правильним застосуванням закону та спробувати виробити однакову практику. Але, на думку автора, систематичне вирішення недосконалої закону за допомогою правозастосування не є нормальним у правовій державі і шкодить інтересам осіб, які потребують невідкладного захисту. А тому з метою однакового застосування норм права і забезпечення правової визначеності є необхідним вдосконалення процесу підготовки законопроектів, зокрема, узгодження і попереднього обговорення їх з практиками (<https://sud.ua/ru/news/blog/116473-pitannya-zastosuvannya-zmin-do-kpk-ukrayini-v-rozrizi-zvorotnoyi-diyi-protse-sualnogo-zakonu-v-chasi-2018.-26.03>).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Л. Майстренко, експерт в галузі права

Спрощене позовне провадження в цивільному процесі: чи все так просто?

Не всі справи, які можуть розглядатися в спрощеному позовному провадженні, повинні визнаватися малозначними.

Зовсім недавно точилися дискусії з приводу процесуальних новацій, пропонованих у рамках судової реформи. Але час біжить. Ось уже минули три місяці з дня, коли правнича спільнота розпочала втілення у життя нових «правил гри» у здійсненні судочинства, – з 15.12.2017 набрав чинності Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (далі – Закон №2147-VIII). Розпочалося практичне застосування трьох цілком оновлених процесуальних кодексів, зокрема й Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК). Тож суперечки щодо доцільності впровадження у вітчизняні процесуальні кодекси певних новацій поступаються аналізуванню ефективності процесів їх реалізації.

ЦПК, як й інші процесуальні кодекси, містить чимало помітних нових процесуальних інструментів та правил, які заслуговують на увагу з точки зору практичного застосування. Однією з таких новацій є здійснення цивільного судочинства за правилами спрощеного позовного провадження.

Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи (ч. 4 ст. 19 ЦПК). Ідея запровадження цієї новації очевидна – «полегшити життя» і сторонам правових конфліктів, і судам, дозволивши судовий розгляд певної категорії справ за коротшою процедурою, простішою в порівнянні з загальним порядком.

Тож які саме ці справи? Які можуть виникати проблеми при вирішенні судом питання про розгляд справ у порядку позовного провадження такого виду? Проаналізуємо.

Так, ЦПК передбачає, що у порядку спрощеного позовного провадження розглядаються:

- 1) малозначні справи;
- 2) справи, що виникають з трудових відносин;

3) будь-які інші справи, за винятком деяких категорій (винятки окремо передбачені процесуальним законом).

Якщо йдеться про справи, що виникають із трудових відносин, проблемних питань виникати не повинно. Але стосовно кваліфікації справ як малозначних слід звернути увагу, що це також новація цивільного процесуального закону і сталої практики щодо неї поки що не напрацьовано.

У розумінні ЦПК малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (у 2018 році це справи з ціною позову менше 176 200 грн, якщо заява, скарга подається до суду в період із 1 січня по 30 червня, менше 184 100 грн – у період із 1 липня по 30 листопада та менше 192 100 грн – у період із 1 до 31 грудня);

2) справи незначної складності, якщо малозначними їх визнає суд.

Із цього постають питання: чи є малозначними всі справи, які розглядаються судом у порядку спрощеного позовного провадження, чи повинні справи визнаватися малозначними для того, щоб розглядатися в порядку провадження цього виду? Яке правове значення має такий поділ?

Проаналізувавши процесуальні правила, що стосуються вирішення питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження (ст. ст. 19, 161, 184, 274-277 ЦПК), можна дійти таких висновків.

У будь-якій справі на стадії вирішення питання про відкриття провадження суддя насамперед повинен перевірити, чи є ця справа малозначною або чи є підстави визнавати її такою. Так, є справи, які є малозначними з огляду на закон (з ціною позову менше 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб). Є справи, які ні в якому випадку не можуть бути визнані малозначними (щодо спадкування, щодо приватизації державного житлового фонду та деякі інші). Отже, в цих випадках судді достатньо перевірити ціну позову та (або) належність справи до певної категорії. Особливості конкретної справи, її складність і значимість оцінки не потребують.

Якщо справа є малозначною за законом, то визнавати її такою судом немає необхідності. Достатнім буде констатувати ознаку малозначності справи з огляду на закон та відкрити провадження в малозначній справі для її розгляду в порядку спрощеного позовного провадження з цих підстав, зазначивши про них в ухвалі. Підставами розгляду такої справи в порядку спрощеного провадження будуть п. 1 ч. 6 ст. 19, п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК.

Подібний висновок було зроблено в ухвалях Верховного Суду у складі судді Касаційного цивільного суду, наприклад, від 12 березня 2018 року в справі № 280/236/17[1], від 14 березня 2018 року в справі № 127/22669/17[2] та в справі № 272/415/17[3]: за змістом правил п. 1 ч. 6 ст. 19 ЦПК справи, зазначені в цьому положенні, є малозначними в силу властивостей, притаманних такій справі, виходячи з ціни пред'явленого позову та його предмета, без необхідності ухвалення окремого судового рішення щодо віднесення зазначеної справи до відповідної категорії.

Існує й інший варіант. Суд також може визнати малозначною іншу справу, яка прямо не визначена у законі малозначною, але й не заборонена для розгляду в порядку спрощеного позовного провадження та має інші ознаки малозначності. Кожна така справа оцінюється суддею з точки зору можливості визнання її малозначною з огляду на її особливості, складність, значимість. Якщо суддя доходить висновку про визнання такої справи малозначною, на мою думку, він повинен зазначити про це в ухвалі, а також викласти відповідні мотиви та, як наслідок, відкрити провадження для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження саме на тій підставі, що справа визнана судом малозначною (п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК, п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК).

У цих двох випадках мова йде про розгляд малозначних справ. Тому правила про подання відповідачем заперечень проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження тут діяти не повинні.

Поряд із цим ЦПК дозволяє позивачу, який бажає скористатися перевагами спрощеного

позовного провадження (передусім швидкістю вирішення справи), просити суд розглянути будь-яку справу в порядку саме цього виду провадження. Якщо наведені позивачем у клопотанні аргументи заслуговують на увагу, суд у процесуальному порядку запитує думку відповідача з приводу проведення розгляду справи в спрощеному провадженні. В результаті суддя, зваживши аргументи позивача «за» і заперечення відповідача «проти», вирішує клопотання позивача по суті.

У цьому випадку, на мою думку, йдеться про дозволений позивачу законом вибір процесуального виду позовного провадження для розгляду його справи. У законі не йдеться про те, що суд обов'язково має визнати справу малозначною для того, щоб була можливість розглядати її у порядку спрощеного провадження. Протилежний висновок позбавляє сенсу існування низки процесуальних норм – як ч. 2 ст. 274 ЦПК, так і ч. 7 ст. 277 ЦПК, ч. 2 ст. 161 ЦПК.

Резюмуючи, можна сказати так. Усі малозначні справи мають розглядатися в спрощеному позовному провадженні. Однак не всі справи, які можуть розглядатися в порядку спрощеного провадження, є малозначними. Тобто, на мою думку, не слід змішувати малозначні справи та інші справи, що також розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження, але малозначними не є.

Чому це важливо? Є принаймні два основні моменти.

По-перше, віднесення справи до категорії малозначних дозволяє здійснювати представництво у суді особі, яка не є адвокатом. Якщо ж справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, але не є за законом і не визнана судом малозначною, то представництво в суді повинен здійснювати адвокат.

По-друге, судові рішення у малозначних справах не підлягають оскарженню в касаційному порядку (з деякими винятками). Натомість процесуальний закон не містить обмеження на касаційне оскарження судових рішень, ухвалених у інших справах, що розглянуті у порядку спрощеного позовного провадження, але не є малозначними.

Отже, з моєї точки зору, слід зважати на серйозні правові наслідки кваліфікації справи як малозначної, а тому розрізняти процесуальні підстави для розгляду справи в порядку спрощеного провадження – чи то п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК (установлений факт малозначності справи або визнання її малозначною судом), чи то ч. 2 ст. 274 ЦПК (будь-яка інша справа, якщо суд за клопотанням позивача дійде висновку про можливість її розгляду в спрощеному провадженні).

Єдність підходів до вирішення питань, пов'язаних із розглядом справ у порядку спрощеного позовного провадження, важко переоцінити. Як свідчать дані Єдиного державного реєстру судових рішень (далі – ЄДРСР), три місяці практичного застосування нового ЦПК показали активне використання спрощеного позовного провадження.

За заданими параметрами пошуку в ЄДРСР за контекстом «відкрити в порядку спрощеного провадження» серед ухвал, постановлених судами першої інстанції у порядку цивільного судочинства, станом на 17 березня 2018 року в Реєстрі налічувалося 76603 таких ухвали. Поза тим, що виявлено розмаїття мотивувань подібних ухвал, вибіркового аналізу тексту деяких із них показав також цікавий результат – іноді різні суди першої інстанції по різному визначають підстави для розгляду в порядку спрощеного провадження справ однієї і тієї ж категорії. Йдеться, наприклад, про справи про стягнення аліментів на дітей.

Так, ухвалою від 9 лютого 2018 року (справа № 400/162/18)[4] суддя Петрівського районного суду визнав справу про стягнення аліментів малозначною з огляду на п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК, зазначив про це у мотивувальній частині ухвали та на підставі п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК відкрив провадження в справі для її розгляду в порядку спрощеного провадження.

Натомість ухвалою від 9 січня 2018 року (справа № 572/2951/17)[5] суддя Сарненського районного суду справу про стягнення аліментів із точки зору малозначності не оцінював узагалі. Навпаки, суддя керувався ч. 2 ст. 274 ЦПК та ч. 2 ст. 161 ЦПК, узяв до уваги клопотання позивачки про розгляд справи в

порядку спрощеного позовного провадження (ст. 276 ЦПК) і задовольнив його.

Зазначене ще не може однозначно свідчити про порушення судами процесуального законодавства. Однак подібний факт дає обґрунтовані підстави для висновку про необхідність забезпечення єдності підходів судів до вирішення подібних процесуальних питань. Сподіваємося на те, що такі підходи в найближчий час будуть напрацьовані в практиці апеляційних судів та Верховного Суду, адже ефективність спрощеного провадження великою мірою залежить від однакового застосування судами відповідних норм процесуального законодавства (<https://sud.ua/ru/news/blog/116570-sproschene-pozovne-provadžhennya-v-tsilnomu-protsesi-chi-vse-tak-prosto>). – 2018. – 28.03).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: О. Губська, суддя Київського апеляційного адміністративного суду, кандидат юридичних наук, доцент

Процедурні порушення, допущені податковим органом під час проведення перевірок: судова практика

На даний час практика судів у податкових спорах різна. Аналіз практики у податкових спорах дає підстави вважати, що своїми правами зловживають не тільки платники податків, а й дуже часто податкові органи. Зловживання правами полягає у недобросовісному використанні контролюючими органами своїх прав та заподіянні при цьому шкоди правам інших, або суспільству в цілому.

В першу чергу це процедурні порушення податкового органа, які можуть виникати під час призначення фактичних або позапланових виїзних документальних перевірок.

Тривалий час залишалось дискусійним питання, чи може платник податків оскаржувати результати перевірки у тому випадку, якщо представники податкової були допущені до перевірки. Судова практика з цього питання постійно змінювалась.

Так, 24.12.2010 року Верховний Суд України у справі 21-25a10 за позовом ТОВ «Foods and Goods L.T.D.» до ДП у Калінінському районі м. Донецька про скасування рішення про застосування штрафних санкцій ухвалив постанову, де зазначив, що платник податків, який вважає, що був порушений порядок та підстави призначення податкової перевірки щодо нього, має захищати свої права шляхом недопуску посадових осіб контролюючого органа до такої перевірки. Якщо ж допуск до такої перевірки відбувся, в подальшому предметом розгляду в суді має бути лише суть виявлених порушень податкового та іншого законодавства.

Досить тривалий час суди дотримувались такої позиції, аж поки 27 січня 2015 року Верховний Суд України ухвалив постанову у справі 21-425a14 за позовом ТОВ «Будгарант-55» до ДП у м. Южному Одеської області про визнання незаконним наказу начальника Інспекції від 27 липня 2011 року №226 «Про проведення документальної невізної позапланової перевірки» та визнання протиправними дії Інспекції щодо її проведення.

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що лише умови та порядок дотримання позапланових документальних перевірок може бути належною підставою наказу про проведення перевірки. З наказом про перевірку, відомостями про дату її початку та місце проведення платник має бути ознайомлений у встановлений законом спосіб до її початку. Невиконання вимог підпункту 78.1.1 пункту 78.1 статті 78 та пункту 79.2 статті 79 ПК призводить до визнання перевірки незаконною та відсутності правових наслідків такої.

Разом з тим, 13 лютого 2018 року новим Верховним Судом була ухвалена постанова у справі К/9901/8259/18 804/5402/14 за позовом ТОВ «Альбтрос» до ДП у Жовтневому районі м. Дніпропетровська ГУ Міндоходів у Дніпропетровській області про визнання протиправними дії податкового органа щодо проведення документальної позапланової виїзної перевірки позивача з питань дотримання

вимог податкового законодавства з податку на додану вартість. У своєму рішенні Верховний Суд посилається на всім нам знайому практику Верховного Суду України 2010 року, в якій зазначається, що саме на етапі допуску до перевірки платник податків може поставити питання про необґрунтованість її призначення та проведення, реалізувавши своє право на захист від безпідставного контролю щодо себе. Водночас допуск до перевірки нівелює правові наслідки процедурних порушень, допущених контролюючим органом при призначенні такої перевірки.

Якщо платник податків допустив представників податкового органа до проведення перевірки, в задоволенні такого позову слід відмовити, оскільки правові наслідки оскаржуваних дій за таких обставин є вичерпаними, а отже задоволення позову не може призвести до відновлення порушених прав платника податків, оскільки після проведення перевірки права платника податків порушують лише наслідки проведення відповідної перевірки.

Однак необхідно звернути увагу на ту обставину, що в цьому ж році, 7 лютого, Верховний Суд ухвалив протилежне рішення у справі 821/1562/16 К/9901/2040/17 за позовом ПП «Гелиос-Транс» до ДП у м. Северодонецька ГУ ДФС у Луганській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

Посадові особи були допущені до проведення перевірки. Однак позивач посилається на процедурні порушення податковим органом під час проведення перевірки: неповідомлення про проведення перевірки; відсутність уповноваженого представника підприємства під час проведення перевірки.

Верховний Суд дійшов висновку, що невиконання вимог підпункту 78.1.1 пункту 78.1 статті 78 та пункту 79.2 статті 79 ПК призводить до визнання перевірки незаконною та відсутності правових наслідків такої.

Тобто позиція Верховного Суду щодо зазначеного питання неоднозначна і залежить від конкретних обставин справи.

Останнім часом платники податків масово звертаються до суду з позовом до податкової

інспекції та просять визнати протиправними дії податкової інспекції при проведенні позапланової виїзної документальної перевірки у зв'язку із відсутністю підстав для цього.

Так, у ст.78 ПКУ наведено вичерпний перелік підстав для проведення позапланової виїзної документальної перевірки.

Підпунктом 78.1.11. ПКУ передбачено таку підставу як отримання судового рішення суду (слідчого судді) про призначення перевірки, винесене ним відповідно до закону.

Разом з тим, як підставу для проведення виїзної документальної перевірки податкові органи надають дозвіл суду на призначення перевірки.

Суди першої інстанції та окремі суди апеляційної інстанції підтримують у цьому питанні податковий орган.

Так, наприклад, у справі 823/758/17 Київський апеляційний адміністративний суд, залишивши рішення суду першої інстанції без змін, зазначив, що ухвалою слідчого судді Солом'янського районного суду м. Києва клопотання слідчого з ОВС СУФР ГУ ДФС у Київській області, погоджене із заступником начальника відділу процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримане державним обвинуваченням Генеральної прокуратури України, про дозвіл на проведення позапланової документальної перевірки з питань дотримання вимог податкового законодавства задоволено. Надано дозвіл на проведення у кримінальному провадженні позапланової документальної перевірки.

Однак позиція Вищого адміністративного суду України дещо інша. Так, наприклад, в ухвалі від 17 травня 2017 року К/800/25377/16 колегія суддів ВАСУ зазначає, що цим рішенням суду не було призначено перевірку платника податків, як це передбачено нормами ПК України, а було лише надано дозвіл на її проведення відповідним податковим органом. Поняття «надати дозвіл на проведення перевірки» податковим органом, про що й клопотав слідчий перед судом, і що було судами задоволено, не є тотожним поняттю «призначити перевірку судом». Таким чином, за відсутності рішення суду саме про

призначення перевірки, призначення її наказом керівника контролюючого органа відповідно до п.п.78.1.11 п.78.1 ст.78 ПКУ є безпідставним.

Останнім часом досить часто податкові органи підмінюють один вид перевірки, який безпосередньо передбачений Податковим кодексом України, іншим видом перевірки. Наприклад, документальну перевірку – камеральною.

Відповідно до п.п. 75.1. ст.75 ПКУ контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Податковим кодексом України надані чіткі поняття кожної перевірки та підстави її призначення.

Так, наприклад, зазначене питання висвітлює постанова Верховного Суду від 31.01.2018 року у справі К/9901/4034/17 804/5957/16 за позовом ТОВ «Стройконтакт» до Лівобережної об'єднаної податкової інспекції м. Дніпра ГУ ДФС у Дніпропетровській області про визнання протиправними дій податкового органа з проведення камеральної перевірки з питань своєчасності сплати узгодженої суми податкового зобов'язання з податку на додану вартість; визнання протиправними, скасування податкових повідомлень-рішень.

У своїй постанові Верховний Суд зазначає, що, відповідно до п.п. 75.1.1. ст.75 ПКУ, камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні контролюючого органа виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків та даних системи електронного адміністрування податку на додану вартість (даних центрального органа виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, даних Єдиного реєстру податкових накладних та даних митних декларацій), а також даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального.

В той же час п.п. 75.1.2.ст.75 ПКУ говорить, що документальною перевіркою вважається

перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених цим Кодексом податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль дотримання якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), а також перевірка, яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль дотримання якого покладено на контролюючі органи, а також отриманих в установленому законодавством порядку контролюючим органом документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Таким чином, податковий орган наділений повноваженнями проводити камеральну перевірку, при проведенні якої підлягають перевірці данні, задекларовані платником податків у поданій ним до податкового органа податковій звітності.

Аналогічні положення містяться у Методичних рекомендаціях щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платника податків, крім перевірок податкової декларації про майновий стан і доходи та податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи-підприємця, затверджених наказом Міністерства доходів і зборів України від 14 червня 2013 року №165.

Зважаючи на вимоги наведених норм права, правильним є висновок судів про відсутність у відповідача повноважень під час проведення камеральної перевірки досліджувати своєчасність сплати позивачем податків, оскільки камеральною перевіркою охоплюються лише показники податкової звітності, у зв'язку з чим перевірка будь-яких

інших відомостей перебуває поза межами даної перевірки.

Таким чином, проаналізувавши наведене вище рішення, можна дійти висновку: якщо під час проведення камеральної перевірки буде виявлено порушення податкового законодавства, податковий орган має право призначити та провести документальну (виїзну або невиїзну, планову або позапланову) перевірку платників податків. Своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених цим Кодексом податків та зборів є предметом документальної перевірки.

Чисельні процедурні порушення допускаються податковими органами також під час проведення позапланових виїзних документальних перевірок та фактичних перевірок.

Досить часто під час проведення позапланової виїзної перевірки або фактичної перевірки представники податкового органа не допускаються на підприємство. При цьому контролюючим органом складається Акт про недопуск до перевірки та може бути застосований такий захід, як адміністративний арешт майна. Під час вирішення справи по суті необхідно звертати увагу на ту обставину, хто саме не допустив представника податкового органа до перевірки.

Як вбачається із постанови Верховного Суду від 23 січня 2018 року 815/5420/17, Головне управління ДФС в Одеській області звернулось до суду з поданням про підтвердження обґрунтованості умовного адміністративного арешту майна платника податків – Товариства з обмеженою відповідальністю «Арм Буд Сервіс». В обґрунтування подання позивачем вказано, що посадовими особами Головного управління ДФС в Одеській області було здійснено вихід на адресу платника податків за місцезнаходженням господарської одиниці ТОВ «Арм Буд Сервіс». Однак посадові особи платника податків не допустили представників контролюючого органа до проведення ФАКТИЧНОЇ перевірки.

Разом з тим у своїй постанові колегія суддів дійшла висновку, що, згідно з п.94.1 ст.94 Податкового кодексу України, адміністративний

арешт майна платника податків є винятковим способом забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом.

Адміністративний арешт, як винятковий засіб забезпечення виконання платником податків його обов'язків, може бути застосований лише у тому випадку, якщо платник податків відмовився від проведення фактичної перевірки за наявності законних підстав для її проведення або від допуску посадових осіб контролюючого органа до проведення такої перевірки, що підтверджується відповідним актом.

Відповідно до п.п. 81.1.ст. 81 ПКУ посадові особи контролюючого органа мають право приступити до проведення документальної виїзної перевірки, фактичної перевірки за наявності підстав для їх проведення, визначених цим Кодексом, та за умови пред'явлення або надіслання у випадках, визначених цим Кодексом переліку документів.

Підпунктом 81.2 ст. 81 вказаного Кодексу визначено, що у разі відмови платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) у допуску посадових (службових) осіб контролюючого органа до проведення перевірки посадовими (службовими) особами контролюючого органа за місцем проведення перевірки, невідкладно складається у двох примірниках акт, що засвідчує факт відмови, із зазначенням заявлених причин відмови, один примірник якого вручається під підпис одразу після його складання платнику податків та/або уповноваженій особі платника податків.

Судами було встановлено, що за місцезнаходженням господарської одиниці ТОВ «Арм Буд Сервіс», яка підлягала перевірці, посадові особи контролюючого органа не потрапили, з керівництвом ТОВ «Арм Буд Сервіс» зв'язатися не змогли, а біля воріт огорожі спілкувалися з особою, яка представилась працівником вказаного підприємства.

Також судом апеляційної інстанції встановлено, що представник ТОВ «Арм Буд Сервіс» заперечував стосовно того, що особа є працівником підприємства, та надав штатний

розклад, згідно з яким така особа в переліку працівників відсутня.

Таким чином, доводи контролюючого органу щодо безпідставності недопуску відповідачем посадових осіб контролюючого органу до проведення перевірки, що є порушенням пп. 16.1.9 та пп. 16.1.13 п. 16.1 ст. 16 Податкового кодексу України, Верховний Суд відхиляє, оскільки недопуску до проведення перевірки фактично не відбулось, оскільки відсутні докази пред'явлення платнику податків (його посадовим (службовим) особам або його уповноваженому представнику, або особам, які фактично проводять розрахункові операції) документів, передбачених п. 81.1 ст. 81 Податкового кодексу України. Відмову отримали від особи, яка відношення до вказаного суб'єкту господарювання не має, тобто не може бути уповноваженим представником. Крім того, акт про недопуск до перевірки від 19.10.2017 року та акт про відмову отримати копії наказу «Про проведення фактичної перевірки» та ознайомлення з направленнями на проведення фактичної перевірки від 19.10.2017 року не містять будь-якої інформації про особу та її посаду, яка не допустила фахівців контролюючого органу до проведення перевірки та відмовилась отримувати копію вказаного наказу та ознайомитись з направленнями.

Крім того, трапляються ситуації, коли у зв'язку з недопуском до перевірки та ненаданням позивачем документів фінансово-господарської діяльності посадові особи контролюючого органу проводять перевірку у приміщенні податкової на підставі наявної у розпорядженні податкового органу податкової інформації та документів.

Практика з цього питання неоднозначна. Відповідно до ухвали ВАСУ від 12 грудня 2017 року К/800/26636/17 ТОВ «Ніко» звернулось до суду з адміністративним позовом з наведених вище підстав до податкової інспекції про скасування податкових повідомлень-рішень. Суд першої інстанції задовольнив позовні вимоги, зазначивши відсутність повноважень у податкового органу таким чином проводити перевірку (у разі

недопуску посадовими особами підприємства або взагалі без виходу на місце проведення), а суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позовних вимог, зазначивши відсутність первинної документації у підприємства.

У постанові ВАСУ було зазначено, що у даній справі на підставі ухвали слідчого судді Печерського районного суду м.Києва надано дозвіл на призначення у кримінальному провадженні документальної позапланової виїзної перевірки.

При цьому відбулось порівняння понять документальної виїзної та невиїзної перевірки, підстав для їх проведення, необхідності надіслання наказу та направлення попередньо, присутність посадових осіб підприємства під час її проведення.

ВАСУ зазначив, що наведені положення податкового законодавства, що регулюють спірні правовідносини, свідчать на користь висновку про те, що проведення документальної позапланової виїзної перевірки передбачає обов'язкову наявність підстави, з якою закон пов'язує можливість її проведення.

Відсутність проведеної податкової перевірки свідчить про відсутність у контролюючого органу компетенції на прийняття податкового повідомлення-рішення, позаяк така компетенція не виникає лише в силу вчинення заходів, спрямованих на її проведення, а потребує саме проведення податкової перевірки.

З огляду на положення ст.ст.81,94 ПКУ, у разі відмови платника податків від проведення перевірки за наявності законних підстав для її проведення контролюючий орган повинен вжити заходів, передбачених цим кодексом.

Податковим кодексом непередбачено право посадових осіб контролюючого органу на проведення документальної позапланової виїзної перевірки в приміщенні контролюючого органу у разі відмови платника податку від допуску посадових осіб до проведення перевірки.

Таким чином, проаналізувавши наведені вище судові рішення, можна дійти висновку, що на даний час практика судів у податкових спорах різна. Одна є сподівання, що новий Верховний

Суд зможе усунути всі колізії та неточності з метою створення сталої практики (<https://sud.ua/ru/news/blog/116797-protsedurni-porushennya-dopuscheni-podatkovim-organom-pid-chas-provedennya-perevirok-sudova-praktika>). – 2018. – 02.04).

Блог на сайті «Zaxid.Net»

Про автора: М. Цимбалюк, голова Львівської обласної партійної організації ВО «Батьківщина»

Доторканна недоторканність по-українськи

Згідно із міжнародними юридичними документами, недоторканність особи – це юридична гарантія правового статусу окремих категорій осіб (депутатів, дипломатів, суддів, а також чатових, парламентарів і т. ін.), що полягає в захисті від примусу, який міг би бути застосований за звичайних обставин.

В Україні ж слово «недоторканність» здебільшого асоціюється із депутатською, бо власне вона стає чи не основною, коли виникають будь-які конфлікти, в яких задіяні народні обранці. Втім, те, що раніше було ідеалістичним прагненням забезпечити нардепів від можливого на них тиску і застосування сили з часом перетворилось на дразливу тему і стало простором для найрізноманітніших зловживань зі сторони тих, кого суспільство покликала служити.

Як результат, ще 18 років тому українці чітко висловили свою думку про недоторканність народних обранців – у 2000 році на референдумі щодо змін до Конституції 89% громадян підтримали обмеження депутатської недоторканності шляхом скасування імунітету від притягнення до кримінальної відповідальності, затримання та арешту.

Погоджуюся і з експертами, які називають недоторканність анахронізмом, застарілою та такою, що суперечить фундаментальним принципам конституційного права. А відтак, переконаний, що, відмовившись від недоторканності, ми передовсім утверджуємо статтю 21 Конституції України, в якій

зазначається, що «усі люди є вільними та рівними у своїй гідності та правах». Також впевнений, що зняття недоторканності стане своєрідною люстрацією від тих, хто намагається використовувати свій мандат заради особистого збагачення та лобіювання приватних інтересів, які часто межують із порушенням закону, а відтак це суттєво покращить якісний склад парламенту і рівень законодавчої діяльності.

Єдиного світового стандарту щодо питання недоторканності у світі не існує, бо воно є справою кожної незалежної держави. Венеціанська комісія Ради Європи стверджує те, що не потрібен імунітет у країнах, де функціонують демократичні інституції та дотримуються верховенства права, оскільки ризик втручання в діяльність законодавчого органу дуже низький, водночас у країнах перехідного типу обранців варто захистити від переслідування з політичних мотивів та послаблення законодавчої гілки влади, позаяк звинувачення висуває судова чи виконавча влада.

Очевидно, що в Україні судова система і демократичні принципи функціонують не найкраще, а тому недоторканність могла б бути актуальною для українських парламентарів, президентів, суддів, якби не досвід попередніх років (і нещодавній також), який свідчить, що влада перетворюється на простір анархії і прихисток для людей, що відверто зневажають закон через свою недоторканність. А цього ніяк не можна допускати в країні, яка у якнайскоріші терміни повинна побудувати по-справжньому правове суспільство. Адже обранці є також обличчям народу, а тому потрібно ретельно дбати про його чистоту і привабливість (https://zaxid.net/dotorkanna_nedotorkannist_po_ukrayinski_n1452507). – 2018. – 26.03).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: С. Алексєєв, юрист, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань правової політики та правосуддя.

Кодекс з процедур банкрутства: яким він має бути

Напередодні відбулось публічне обговорення нашого проекту Кодексу України з процедур

банкрутства. До участі були запрошені усі зацікавлені сторони, включно з представниками уряду, Національної асоціації банків України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, МВФ, ЄБРР, Світового банку та, звісно, громадськості. Говорили декілька годин.

В кожній зі сторін свій погляд, яким саме на виході має бути Кодекс. Найбільше думки різняться у кредиторів та позичальників, як фізичних, так і юридичних осіб. І це цілком зрозуміло, бо своя сорочка завжди ближча до тіла. Та наше завдання підготувати такий проект до другого читання, що буде максимально збалансований і захищатиме права обох сторін. Тому протягом цього тижня збиратимемо пропозиції учасників обговорення, проаналізуємо їх та подамо до профільного Комітету парламенту для врахування при доопрацюванні документу.

Маю і свої зауваження до проекту Кодексу. Так, в першу чергу, необхідно уніфікувати його, прописавши загальну частину, щоб книги щодо банкрутства фізичних та юридичних осіб регулювали вже особливості такої процедури для кожного з боржників. І в цій же загальній частині одним з основних принципів має бути прописано саме відновлення платоспроможності боржника і тільки у випадку неможливості цього запуск процедури банкрутства.

Варто також переглянути процедуру обрання арбітражних керуючих при проведенні процедури банкрутства юридичних осіб. Наразі вона занадто складна, що затягуватиме процедуру банкрутства та може стати навіть підставою для оскарження ухвалених рішень. Крім того, є питання і до винагороди цим арбітражним керуючим, бо передбачена винагорода розпорядника майна просто мізерна, а саме він виконує великий обсяг роботи.

Крім того, нинішній проект Кодексу не передбачає спрощеної процедури банкрутства юридичних осіб у разі їх самоліквідації, а мирова угода для юридичних осіб, на відміну від запропонованої процедури банкрутства фізичних осіб, майже не згадується.

І ще багато інших питань, серед яких і термін набрання документом чинності, що треба врегулювати та збалансувати, аби отримати дійсно дієвий Кодекс.

Головний же підсумок обговорення – всі сторони зацікавлені в ухваленні Кодексу України з процедур банкрутства. Залишилось тільки вийти на компромісний документ і, сподіваюсь, це нам вдасться.

Наразі вже маємо перші пропозиції правок для доопрацювання проекту Кодексу до другого читання. Якщо хтось з фахівців бажає долучитись до роботи, чекаємо пропозиції на адресу редакції видання Банкрутство та Ліквідація. Разом з експертами, які вже не перший рік працюють над цією проблематикою та виступили одними з ініціаторів публічного обговорення проекту Кодексу, усе ретельно опрацюємо, узагальнимо та зареєструємо у Верховній Раді. Єдине прохання – не затягувати, бо кінцевий термін подання правок до Комітету з питань економічної політики 3 квітня (https://lb.ua/blog/sergiy_alekseev/393770_kodeks_z_protседur_bankrutstva_yakim.html). – 28.03).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: А. Бучковський, юрист ILF

Будет ли создан “Укркомнадзор”, или как в Украине предлагают блокировать доступ к сайтам

Уже вторую весну подряд украинская полиция, под видом имплементации Европейской конвенции о киберпреступности, пытается установить в Украине интернет-цензуру. Если точнее, полиция хочет получить от операторов и провайдеров связи список всех “конечных пользователей” интернета, а также возможность блокировать доступ к отдельным сайтам.

Конвенцию о киберпреступности имплементировать нужно. Однако, кажется, украинские силовики решили использовать общеевропейский документ для создания своего “Укркомнадзора”. По крайней мере, такие опасения высказывает интернет-общественность.

Судя по критикуемому ими законопроекту «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно

имплементации положений Конвенции о киберпреступности», – до “Укркомнадзора” нам, к счастью, пока далеко. Право блокировки сайтов, по документу, принадлежит суду. Это – важнейшее отличие европейских государств от авторитарных режимов. А вот в странах с сильной интернет-цензурой сайты может блокировать по своему усмотрению специальный орган, тот же “Роскомнадзор” в России.

Есть в критике и доля истины: новый законопроект всё же позволяет прокурору самостоятельно заблокировать сайт. Правда, только в исключительных случаях (для спасения жизни людей или предотвращения тяжких и особо тяжких преступлений). Но после этого ему всё равно нужно немедленно обратиться к судье за подтверждением блокировки.

Хочется сказать, что всё неплохо и соответствует практике правовых государств. Но дьявол, как известно, – в деталях.

Во-первых, нигде в законопроекте четко не прописано, какие сайты, в каких случаях, почему и как надо блокировать. По тексту, блокироваться могут любые “адреса в сети Интернет, веб-сайты и веб-страницы”, которые “содержат информацию, распространение которой содержит признаки уголовно наказуемого деяния”.

С одной стороны, суд, принимая решение о блокировке сайтов, должен учитывать баланс между правоохранительными интересами и уважению к правам человека. С другой стороны, у одного следственного судьи может быть одновременно и 300 дел в производстве. А еще есть судьи со, скажем так, “цифровой неграмотностью”, которым подобные решения доверять вообще страшно: такие во время рассмотрения дела могут, например, просить перевести адрес электронной почты латиницы на кириллицу, потому что “так понятней”.

Смогут ли украинские суды принимать решения о запрете доступа граждан к определённой информации, соблюдая при этом права человека на получение этой самой информации? В этом есть сомнения.

Во-вторых, возникают проблемы с защитой прав собственников заблокированной

информации. Во время рассмотрения ходатайства о блокировке суд может заслушать доводы собственника веб-сайта или провайдера. Может – но не обязан.

Далее, обжаловать решение о блокировке сайта могут те же собственник сайта или провайдер, но не собственник информации. То есть если, вы на чужом сайте разместили свою информацию, и доступ к этой информации был заблокирован, вы сами подать ходатайство об отмене блокировки не сможете – это делает только собственник сайта или провайдер.

Это – серьёзные проблемы, и для их решения необходимы более точные определения следующих моментов:

- перечня преступлений, в рамках расследования или предотвращения которых можно блокировать сайты;
- признаков информации, которую можно блокировать;
- случаев, когда блокирование информации может иметь необходимый эффект при расследовании преступлений.

Также блокировка доступа к информации должна стать не первоочередной, а крайней мерой, которая используется лишь в том случае, если другими способами предотвратить или расследовать преступление невозможно.

Такая детализация не является чем-то новым или несвойственным другим правовым государствам. Конвенция о киберпреступности, на которую ссылается законопроект, содержит в себе перечень преступлений, на которые она распространяется: от производства детской порнографии – до несанкционированного доступа к чужой информации. Именно нормы конвенции должны лечь в имплементирующий её законопроект. Не нужно выдумывать “особое украинское колесо”.

Кстати, о самой конвенции. В сети пишут о том, что конвенция о киберпреступности не содержит упоминания о какой-либо блокировке информации вообще и украинская полиция, прикрываясь конвенцией, пытается просто получить доступ к блокировке сайтов. Это не совсем так: Конвенция предполагает возможность запрета доступа к данным с определенной компьютерной системы.

(Конвенція визначає “комп’ютерну систему” як “любий пристрій або групу взаємно пов’язаних пристроїв, один або більше з яких, відповідно до визначеної програми, виконує автоматичну обробку даних”. По суті це – будь-який комп’ютер або сервер, на якому розміщено сайт.) Однак, робити це можна лише за наявності певних підстав, які виправдовують застосування таких заходів, з вказівкою певних строків блокування.

В українському ж законопроекті ні підстав, ні процедури немає – заблокувати можна все, якщо для цього буде рішення суду.

Нарешті, передумови для зловживань повноваженнями можуть з’явитися не тільки у судів, слідчих і прокурорів. Оператори та провайдери зв’язі зможуть створити інфраструктуру, що дозволяє достатньо швидко заблокувати будь-який сайт.

Україна – єдина країна в Європі, де держава в час політичного кризи намагалася обмежити доступ до інформації. Наприклад, уряд Іспанії в час каталонського референдуму намагався заблокувати всі пов’язані з Каталонією сайти. Але захисники вважали це прецедентом небезпечним і за їхньої підтримки провайдерам вдалося уникнути цього.

Сьогодні багато хто намагається відповісти самі собі на питання: чи за вільний інтернет чи за право правохоронців блокувати доступ до інформації? Чи все ж є якийсь середній шлях? (https://lb.ua/blog/arsen_buchkovskiy/393817_li_sozdan_ukrkomnadzor.html). – 2018. – 28.03).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: М. Самусь, військовий експерт

Закон про національну безпеку України: ключові моменти

Закон про національну безпеку України встановлює нові правила гри в секторі безпеки та оборони. Насправді, новий закон несе більше радикальних змін, ніж може здаватися на перший погляд. Цивільний міністр оборони

та декларування вступу до НАТО та ЄС є лише найбільш політично помітними аспектами. Суть змін – в деталях.

Насамперед, новий Закон про національну безпеку нарешті формує інтегральну систему безпеки та оборони, до якої чітко і безумовно входять оборонно-промисловий комплекс та добровільний компонент.

Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) з самого свого заснування ще наприкінці 90-х років минулого століття принципово виступав за розбудову ефективної вертикалі управління оборонно-промисловим комплексом. Вертикалі управління, в якій буде зрозуміла відповідальність Президента, Верховної Ради, Уряду, кожного підприємства, незалежно від форми власності, за реалізацію оборонно-промислових проєктів в інтересах обороноздатності силових структур держави. До останнього часу, реальність різко відрізнялася від цієї, начебто простої та природної, моделі. Розбалансованість оборонно-промислового середовища в умовах війни, призвела до того, що «Укроборонпром», який є лише підприємством, а не владною структурою, почав перебирати на себе функції виконавчої влади, намагаючись керувати оборонно-промисловим простором далеко за межами свого функціоналу.

Насправді, в Україні на цей час не існує оборонно-промислового комплексу – тобто, єдиного організму з відповідальним керівником від уряду. Існує кілька векторів розвитку, велика кількість життєздатних підприємств, маса чудових проєктів та проривних технологій. Однак, відсутнє керівництво та координація з боку Уряду. Ситуацію може змінити створення центрального органу виконавчої влади, який буде нести повну відповідальність за розбудову єдиного ОПК, котрий буде включати і державні, і приватні підприємства, а також забезпечувати супроводження ключових оборонних проєктів (на кшталт створення ракетних систем, систем ППО, систем розвідки, зв’язку та управління, авіаційних систем, корабельної техніки) та військово-технічне співробітництво з зарубіжними державами. Нарешті, створення такого центрального органу виконавчої влади передбачено новим Законом про національну безпеку. За

оцінкою ЦДАКР, реалізація на практиці лише цього пункту нового закону може радикально підвищити ефективність функціонування сектору безпеки і оборони, суттєво посилити обороноздатність ЗСУ та інших силових відомств, а також надати імпульс для розвитку високотехнологічних інноваційних галузей української науки та промисловості.

Ще пару аспектів нового закону, які можуть суттєво посилити здатність України до протидії агресору та забезпечити просування інтересів України в умовах сучасної неспокійної обстановки в світі.

Законопроект визначає можливість створення Президентом України координаційного органу з питань розвідувальної діяльності. Суперечка про доцільність створення структури, яка б координувала діяльність українських розвідувальних органів триває, мабуть, з моменту набуття Україною незалежності. Начебто доведеним є той факт, що для ефективної діяльності українських розвідок потрібен координатор, який зможе узагальнювати розвідувальну інформацію з різних джерел, оцінювати її, ставити завдання на уточнення, формувати інтегральний аналіз для доповіді вищому державному керівництву. У всякому разі, так відбувається в провідних країнах світу і саме такий формат роботи розвідувального співтовариства довів свою ефективність. Новий законопроект дає зелене світло формуванню такої системи і в Україні. ЦДАКР вважає це важливим напрямком реформи сектору безпеки.

Так само важливим є створення у Верховній Раді України комітету з питань діяльності спецслужб та розвідувальних органів. Необхідність існування такого парламентського комітету дискутувалась роками. В першу чергу, його діяльність підвищить можливості парламенту та громадськості здійснювати демократичний цивільний контроль за розвідорганами та спецслужбами. Одночасно, самі спецслужби зможуть активніше брати участь у законодавчих процесах, формуючи ефективний фідбек в процесі реформування конкретних спеціальних служб та розвідувальних органів.

За оцінкою ЦДАКР, слабким місцем нового закону є відсутність детальної проробки ще одного компонента сектору безпеки та оборони – добровольчих структур. Це поняття лише згадується у законопроекті, не вказуючи навіть генерального напрямку розвитку цього надважливого сегменту безпеки та оборони. Саме добровольчі підрозділи замінили українські силові органи у найнебезпечніший період російської агресії. І саме добровольчі підрозділи, в рамках їх інтеграції до існуючих силових структур мали надати нового імпульсу для перетворення їх на синтетичні структури, збудовані за концепцією національної стійкості (national resilience) – так як це зроблено, наприклад, в країнах Балтії.

Однак, зараз цей процес явно гальмується і втрачає темп. Включення нових підходів до формування та застосування добровольчих підрозділів до законопроекту про національну безпеку та оборону могло надати нових імпульсів і до процесу створення Територіальних військ, і, можливо, реформування Національної гвардії. Важливим також є врахування добровольчого компонента і в ході реформи децентралізації. На жаль, поки що ці питання залишилися поза законопроектом про національну безпеку та оборону.

В цілому, ЦДАКР вважає, що ухвалення нового закону може створити правильний вектор розвитку українського сектору безпеки та оборони. Хоча, звісно, ухвалення закону само по собі ще не означає його виконання. Але це вже буде залежати від усіх громадян України, які, до речі, також є невід'ємною частиною сектору безпеки та оборони (https://lb.ua/blog/myh_samus/394670_zakon_pro_natsionalnu_bezpeku.html). – 2018. – 06.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: В. Белий, заступник директора з навчально-виховної роботи Херсонського фізико-технічного ліцею при ХНТУ та ДНУ

Освіта: міфи – реалії – перспективи

Статистика щодо закладів загальної середньої освіти столиці (у Києві 53% шкіл є

спеціалізованими) прямо вказує на хибність поширеної думки про флагманську роль спеціалізованих шкіл у справі забезпечення високого рівня освітньої підготовки учнів.

Нерідко буває, коли начебто очевидні життєві статуси особи чи закладу такими не є насправді. Наприклад, чи не кожен з нас, хто родом з СРСР впевнений, що у космосі побувало найбільше саме радянських космонавтів. Насправді наші серед космонавтів світу складають лише 22% (у США – 62%).

Щось подібне сталося й зі спеціалізованими школами. Саме з радянських часів тягнеться міф про високу ефективність навчання у спеціалізованих школах. Реальні підстави до такого колись дійсно були. Військово-промисловий комплекс колишньої радянської імперії мав потребу у грамотних інженерах, а тому були створені республіканські фізико-математичні школи, а в окремих школах обласних центрів – фізмат класи. Вони краще фінансувалися, вчителі мали більшу зарплату, а учнів до них набирали по конкурсу. Радянська система фізико-математичної та природничої освіти загалом тоді мала світове визнання.

На сьогодні та модель спеціалізованої школи не стільки залишилася як здебільшого була спотворена.

Питання

На чому ж тримається міф про особливу цінність спеціалізованих шкіл? Що ще окрім вигоди лише певному колу людей зібрання так званих «хороших» учнів під одним дахом може затуманювати нам сприйняття реальності?

Тут в основному спрацьовує наступне:

- по-перше, це значна кількість переможців учнівських олімпіад мають саме ці заклади;
- по-друге, це найвищі відсоткові показники деяких спеціалізованих шкіл на ЗНО.

Щодо другого (ЗНО) звертаю увагу – відсотковий формат показників, який зазвичай подається у таблиці результатів ЗНО центром оцінювання якості, апріорі не розкриває рівень ефективності моделі організації освіти тієї моделі школи, коли учні заходять у перший клас і у тому ж складі закінчують 11-й за однаковим набором у двадцять з лишком предметів.

Щодо першого фактору (олімпіади), то є більш ніж очевидно його суто сегментне, а

не системне відображення індикаторів якісного навчання освітньої системи як такої, котра охоплює 3,7 мільйона учнів.

До того ж почасти результати олімпіад просто «робляться», а не досягаються чесним шляхом. А ще не є секретом, що у нас декілька тисяч учнів країни із числа кращих з року в рік де-юре якби вивчають всі двадцять «своїх» предметів, а де-факто більшу частину з них просто не відвідують. Вони в цей час готуються до олімпіад та конкурсів МАН у розрізі свого/своїх пріоритетних предметів, щоб «захищати честь школи».

Тому давно варто запитати самих себе: «А чим власне останнє (акцент на пріоритетні предмети) не є прообразом потрібного кожному старшокласнику профільного навчання, коли і певна пріоритетність вже визріла, і обсяг пройденої раніше програми став реальною базою для роботи на високому рівні складності?»

Натомість ми ж все так і тримаємося моделі «Спеціалізована школа», котра начебто за рахунок ранньої вузької спеціалізації (почасти з молодшої школи) зробить «всіх розумними».

Такий підхід ніяк не заради дітей, бо апріорі не може відповідати ні їх віковим особливостям, ні цілям їхнього навчання – сформулювати первинне наукове бачення світу та базові основи для подальшої освіти у розрізі не лише особистих бажань, а й спроможності до їх реалізації. Тобто так, що те було без списування, обману та тому подібних форм псевдоосвіти, котра до того ж ще й спотворює суспільно-ціннісну платформу молоді.

Чому ж так? Чому як начебто ми є ворогом самим собі?

Причина

Відповідь очевидна – загальний стан справ в освіті у нас більш ніж плачевний, а тому необхідно мати якісь контраргументи у вигляді тих чи інших «прикрас»: десь у вигляді відсотків, десь дипломів олімпіад, а десь відзнак таких «тематичних» конкурсів, котрі й близько не є дотичними до навчання, але до яких також учні готуються замість уроків за розкладом.

Оцінка

Візьмемо до увагу ось, приміром, наступний мікроаналіз стану справ щодо математичної

компетентності випускників 2017 року як одного з базових індикаторів рівня освіченості особи.

Отже, ЗНО- 2017 з математики:

Пункт – 1

160 – 180 балів – отримують 203 випускника з усіх 52 закладів (приблизно 70 випускних 11-х класів) одного з обласних центрів України. Серед них – 65 (майже 30%) є випускниками одного профільного ліцею для старшокласників, у складі якого сім (!) випускних 11-х класів (по 30 і більше учнів у кожному).

Пункт – 2

180 – 200 балів – тут індикатор ефективності навчання у профільно орієнтованих закладах ще більш очевидний – 59 учнів з одного (!) ліцею і 95 учнів на всі інші заклади.

Пункт – 3

Якщо проаналізувати показники результативності у всьому діапазоні (160 – 200 балів), то від профільного ліцею пристойну підготовку з математики досягли 124 учні, а від всіх інших – 233.

Лишається подивитися на ці результати через призму ефективності фінансування діяльності типу закладу у розрізі одного класу, тобто порівняти цифри від ліцею для старшокласників і школи старої моделі, хай вона, навіть, називається спеціалізованою чи ліцеєм, який з 1-го по 11-й класи.

Не забуваємо, що поки ми можемо порівняти лише зачатки до справжнього профільного навчання, бо закордонний старшокласник опрацьовує 10 – 12 обов'язкових предметів, а наш – 22.

На цифрах виходить, що один клас інноваційного закладу, якому поки так і не створені сприятливі для справжньої особистісно-орієнтованої освіти умови, щорічно може підготувати 18 випускників з перспективною для навчання в університеті математичною підготовкою, а один клас старої моделі – лише 4 учні. І це той предмет, на який виділяється найбільша кількість годин. З іншими ситуація гірша у рази.

Висновок про наявність проблеми нецільового використання бюджетних коштів міської громади на освіту її молоді напрашується сам собою.

Пункт – 4

Мова про обласний центр, де окрім ліцею, що згадувався, серед усіх інших закладів лише два з них мають по три 11-х класи та ще шість – по два.

Звісно, що вирішення/не вирішення проблеми прямо залежить від того, на що ж будуть спрямовувати ресурси органи місцевої влади вже завтра:

на плани центральної влади, де стоять:

а) інвентаризація наявних профільних шкіл та закладів професійної освіти

(другий квартал 2018);

б) створення перспективної мапи мережі академічних ліцеїв (третій квартал 2019)?

Чи на збереження існуючого статус-кво, сподіваючись на те, що проблемою займеться наступне покоління, а для власних дітей достатньо й того що маємо сьогодні? (https://lb.ua/blog/volodymyr_biely/394795_osvita_mifi-realii-perspektivi.html). – 2018. – 09.04).

Блог на сайті «Ракурс.ua»

Про автора: М. Хвоц

Лицензионные условия для рынка лотерей: цивилизованные или по-нашему?

Похоже, Министерству финансов таки удастся протянуть через правительство документ, разработанный им «под одного оператора», манипулируя регламентом Кабинета министров

Лицензионные условия для лотерейного рынка, вокруг которых в последнее время ломались копыя серьезных государственных структур, уже на рассмотрении в Кабинете министров. То есть теоретически еще существует вероятность, что правительство в лице премьера Владимира Гройсмана прислушается к гласу разума и заставит министра финансов Александра Данилюка учесть хотя бы часть замечаний Антимонопольного комитета и Государственной регуляторной службы.

Практически же, если учитывать интересы на лотерейном рынке политических фигур и имя человека, под которого пытаются протянуть монополию оператора, надежд на это крайне

мало. Если не сказать, что они вообще нулевые. Поэтому «Ракурс» попытался разобраться, что же страна получит «на выходе», если все аргументы противников монополии на лотерейном рынке окажутся гласом вопиющего в пустыне.

Без лицензионных условий наш лотерейный рынок худо-бедно обходится с 2012 года, когда был принят закон о лотереях, которым Минфин обязывали их разработать и утвердить. А с 2014-го все лотерейные операторы живут по просроченным лицензиям, действие которых закончилось в 2013 году. Кстати, возможность работать по ним предусмотрена в том же законе. Пока в Минфине думали, как разработать лицензионные условия, ничего не меняя по сути, рынок стремительно катился в тень.

Весной 2017 года этот документ таки появился на свет, но государственные структуры, которые по закону тоже должны его изучить и внести в лицензионные условия свои изменения, если таковые имеются, их не подписали – слишком много принципиальных вещей, по их мнению, там надо было менять. То есть документ, предполагающий монополию одного участника рынка, – с замечаниями – вернулся в Минфин, да там и завис.

В 2018-м ситуация обострилась: Кабмин внес в госбюджет этого года строку, предусматривающую поступления от деятельности лотерейного рынка в размере 1,9 млрд грн. Это значит, что игнорировать решение вопроса с утверждением лицензионных условий и дальше попросту нельзя. Антимонопольный комитет и Государственная регуляторная служба настаивают на внесении предложенных ими изменений. О необходимости доработать проект лицензионных условий для лотерейного рынка говорит и Степан Кубив, вице-премьер-министр, курирующий экономический блок правительства. Да только в Минфине – как тот Васька, который слушает да ест. И при этом активно ищет пути, как настоять на своем. Злые языки поговаривают, что в преддверии грядущих выборов экс-глава Администрации президента Борис Ложкин со своим партнером, заместителем руководителя

фракции БПП Александром Третьяковым, с именами которых связывают компанию «Украинские национальные лотереи», через министра финансов пытаются прибрать к рукам лотерейный рынок.

Камень преткновения – 10-летний стаж работы

По словам главы Государственной регуляторной службы Ксении Ляпиной, с которой пообщался «Ракурс», ГРС еще с 2015 года, когда был принят закон «О лицензировании видов хозяйственной деятельности», неоднократно обращалась в Минфин по вопросу ускорения подготовки лицензионных условий и разработки их в соответствии с требованиями этого закона. Но камнем преткновения все время становилось то, что представители Минфина ориентировались на положения закона «О государственных лотереях в Украине», игнорируя законодательство о лицензировании.

«Есть технические и принципиальные разногласия относительно лицензионных условий для лотерейного рынка, – поясняет Ксения Ляпина. – В законе о лицензировании четко сказано, что отдельные условия, которые определены законами, не должны фигурировать в лицензионных условиях, потому что они действуют до тех пор, пока действует закон. Их перенесение в лицензионные условия не изменит действия этих норм. Прежде всего это касается действующей сейчас нормы, требующей от компании, которая хочет получить лицензию для работы на этом рынке, 10-летнего опыта работы. В нашей реальности такую лицензию может получить только один игрок».

Кроме ГРС с этим положением проекта лицензионных условий не согласен и Антимонопольный комитет Украины. По словам государственной уполномоченной АМКУ Агии Загребельской, главная задача комитета как госоргана – защищать конкуренцию. О том, какими перипетиями сопровождалась борьба АМКУ с Минфином за приведение/не приведение лицензионных условий для рынка лотерей в цивилизованный вид, писать не будем, чтобы не загружать читателя

специфическими терминами, которые больше важны специалистам. Кому интересно, могут зайти на страничку Загребельской в соцсетях – там все описано подробно и с эмоциями.

В ГРС также говорят, что законом о лотерейной деятельности предусмотрено наличие электронной системы, состоящей из систем оператора и центральной системы, принадлежащей государству, в которую в онлайн-режиме должна поступать информация обо всех операциях с лотереями. Это единственный способ решить проблемы, поскольку, во-первых, защитит потребителя от вмешательства, искусственного ограничения фондов выигрышей, выбора победителя и т. д., а во-вторых – обеспечит реальную фискализацию. «Только при наличии такой системы, – подчеркивает Ксения Ляпина, – можно понимать все происходящие операции. Ни одно требование наличия кассовых аппаратов не решит проблему. Тут должна быть только электронная система, причем необходимость ее наличия должна быть прописана в лицензионных условиях. Требования к оборудованию, к процедурам и процессам как раз и являются предметом лицензионных условий. Но включать в них такие требования Минфин категорически не хочет». По мнению главы ГРС, без решения этих вопросов урегулировать лотерейный рынок так и не удастся – как и увеличить поступления в бюджет.

Что говорит европейский опыт

Бодаясь вокруг лицензионных условий, логичным было бы посмотреть, как разрабатывают их за рубежом. Понятно, что в европейских странах лицензионные условия для деятельности рынка лотерей не пишутся под копирку, а потому они могут существенно отличаться от страны к стране. Но, как правило, в Европе не берут оплату за лицензию. «Лицензия выдается на основе тендера, когда претенденты выдвигают программы и инвестиции в центральную и терминальную системы, гарантируют качество и безопасность сервиса для игроков, а для государства – сумму налогов на добрые дела для социальных нужд. Высокая оплата за лицензию характерна, как

правило, в случаях с игорным бизнесом (казино и букмекерские конторы). В этих же случаях существует оплата за каждую точку реализации. Для лотерей это нехарактерно, – поясняет «Ракурсу» эксперт в сфере игорного бизнеса, кандидат юридических наук Зоряна Топорецкая. – В связи с этим создается впечатление, что ряд положений проекта украинских лицензионных условий писались Минфином не под лотерейных операторов, а для игровиков. И в фокусе украинского регулятора от принятия документа выигрывают не классические лотереи с их низкой игровой зависимостью и высокой социальной отдачей, а игровые автоматы (которые смогут замаскироваться под лотереи с визуализацией) и букмекерство (они смогут замаскироваться под лотереи тотто или мгновенные), где риски лудомании гораздо выше, а налоги собираются меньше».

От новых лицензионных условий выигрывают не классические лотереи, а игровые автоматы и букмекерство

От новых лицензионных условий выигрывают не классические лотереи, а игровые автоматы и букмекерство

Не используют европейские страны и кассовые аппараты для контроля лотерей, поэтому в их лицензионных условиях такого требования нет. Но наличие ЦС и электронных терминалов приема ставок является естественным условием работы операторов. При этом эксперты считают, что лицензионные условия в первую очередь надо рассматривать в контексте всего украинского законодательства. На данный момент, как уверяют в Украинской ассоциации игровой индустрии, проблему стоит искать в двух законах: 2009 года о моратории на азартные игры и 2012 года о государственной лотерее. Именно законом о гослотерее предусмотрена монополия и разные виды лотереи, которые на самом деле подразумевают под собой другие виды азартных игр. Лицензионные условия – лишь последствия. Рассматривать их отдельно бессмысленно. Законодательство в целом требует обновления как в сфере лотереи, так и в сфере азартных игр, причем на уровне законов, а не подзаконных нормативных актов.

Лоббизм в чистом виде?

Что мы имеем сейчас? «Минфин вопреки требованиям закона «О государственных лотереях в Украине» разрабатывал проект лицензионных условий пять лет (вместо трех месяцев, как это предусмотрено законом), – вносит четкость в этот вопрос Зоряна Топорецкая. – И что же мы видим в результате пятилетней работы? Минфин просто взял старую редакцию лицензионных условий и скопировал туда положения закона «О лотереях», коррупционные положения своего законопроекта №4663 (а он содержит высокие коррупционные риски, что признано Комитетом ВРУ по вопросам предотвращения и противодействия коррупции), а также добавил в него лоббистские нормы, которые позволяют монополизировать рынок в пользу одного частного субъекта – Украинских национальных лотерей».

Именно по поводу этих положений высказывали свои замечания Госрегуляторная служба и Антимонопольный комитет Украины. А доработка проекта лицензионных условий на самом деле означает полную переработку документа, поскольку речь идет об изменении его концепции. При этом действующим в нашей стране законодательством (Регламент КМУ и ст. 21 закона «Об основах государственной регуляторной политики в сфере хозяйственной деятельности») предусмотрено повторное согласование проекта. «Но Минфин не выполняет распоряжения вице-премьера Степана Кубива, который настаивает на необходимости доработать документ, – отмечает юрист, – поскольку не просто не хочет повторно разрабатывать проект лицензионных условий. Речь идет скорее о нежелании исключать лоббистские положения в интересах одной компании, а также коррупционные положения, позволяющие Минфину в ручном режиме управлять лотерейным рынком. Ну и плюс банально не хочется повторно согласовать проект со всеми заинтересованными государственными органами».

Правительство в целом и Минфин в частности, если им это по каким-то причинам выгодно, сразу вспоминают курс на Европу,

которым из всех сил якобы следует наша страна. И вот интересно: подобный подход к разработке документа, по которому хотят заставить работать целое направление бизнеса, причем такое, которое априори должно приносить в бюджет страны серьезные деньги, – это тоже общепринятая европейская практика? Эксперты отмечают, что каждое государство выбирает для себя ту модель рынка, которая сложилась исторически. Что касается регулирования лотерейной деятельности, то задача государства – создать условия для работы уже сформировавшегося рынка, обеспечить четкие и прозрачные требования и правила работы, жесткий государственный контроль как за всем процессом оборота средств, так и за каждой отдельной операцией. Важно также обеспечить защиту игроков от развития игровой зависимости и создать условия для финансирования социальных проектов за счет лотерейной деятельности.

Монополия у них не в тренде

В большинстве стран лотерейный рынок ограничен несколькими операторами, что позволяет поддерживать между ними конкуренцию и улучшать качество продукта. В Греции, Дании, Италии, Нидерландах, Словении, Швеции, Израиле, Китае и Азербайджане на рынках работают всего по два оператора лотерей. В Испании их три, в Японии – четыре, в Канаде – пять, в Германии – 17, в США – аж 47. Один оператор действует во Франции, Финляндии, Польше, но это компания, которая полностью или в большей части находится в государственной собственности и проводит лотереи более 100 лет.

Более того, в Европе сейчас набирают популярность межгосударственные лотереи. Так, Euro Millions проводится совместно операторами из трех стран: Française des Jeux (Франция), Loterías y Apuestas del Estado (Испания) и Camelot (Великобритания). Межгосударственная лотерея Euro Jackpot организована операторами Хорватии, Дании, Эстонии, Финляндии, Германии, Исландии, Италии, Латвии, Литвы, Нидерландов, Норвегии, Польши, Словении, Испании и

Швеции. Играть в нее могут на территории всех этих стран. Поэтому, например, во Франции кроме национальных лотерей компании Française des Jeux еще распространяют Euro Million. В Польше помимо национальных лотерей тотализатор Sportowy распространяет лотерею Euro Jackpot. Однако ни в одной стране мира, отмечают эксперты, нет монополии на лотерейном рынке единой частной компании, как это предлагают сделать в Украине.

Если говорить о необходимости разделения понятий «лотерея» и «азартные игры» (а всем известно, что сегодня нелегальные казино часто работают под вывесками лотерейных заведений), то нужно учесть, что эксперты отмечают наличие двух ключевых пластов проблемы. Первый – как раз монополизация лотерейного рынка. А второй – подмена понятий: лотереями стали называться букмекерские пари (это у нас сейчас спортивные лотереи), игровые автоматы (они превратились в моментальные лотереи). Именно закон о гослотереях, подчеркивает президент Украинской ассоциации игровой индустрии Ирина Сергиенко, заложил бомбу замедленного действия, которая сейчас готова взорваться, потому что идет серьезная война за передел рынка.

«Мы понимаем ситуацию достаточно просто, – поясняет она. – Официально задекларировано, что азартные игры запрещены, но фактически они доступны в любом городе, в любом районе, причем 24 часа в сутки. При этом никем не регулируются, не контролируются, никому не отчитываются. Более того, на рынке нездоровая ситуация, когда в таких условиях еще идет война за монополию».

В то же время Ирина Сергиенко считает, что цивилизованное решение проблем, накопившихся на лотерейном рынке, неразрывно связано с ситуацией в игровой индустрии в целом. Но вот готова ли сейчас Верховная Рада вернуться к вопросу реформирования законодательства о лотереях в комплексе с решением вопроса о легализации и возвращении в законное русло игорного бизнеса? «Практически никто из народных депутатов, как и правительство, до сих пор не был готов работать с решением этой проблемы,

– уверяет президент УАИИ. – Но сейчас и в Кабмине, и в парламенте появилось понимание, что ситуация требует урегулирования. Подтверждение этому – находящиеся в Раде законопроекты. Но на самом деле пока нет такого проекта закона, который можно было бы принять хоть завтра и создать хорошую почву для формирования здорового рынка для защиты общества. А имеющиеся инициативы требуют серьезной доработки, хотя при наличии политической воли этот вопрос можно решить за два-три месяца».

Ирина Сергиенко считает, что это можно делать поэтапно, взяв за основу концепцию, предложенную в свое время экс-министром финансов Александром Шлапаком: разделить казино, букмекерскую деятельность и лотереи и урегулировать их разными законодательными актами. Если говорить концептуально, то рецепт регулирования легальной игровой индустрии следующий: законодательство должно быть таким, чтобы, с одной стороны, бизнес развивался в установленных рамках и под контролем государства. При этом он должен иметь возможность зарабатывать деньги, иначе не будет работать легально. Зарабатывая деньги, бизнес сможет платить налоги в бюджет. И еще одна сторона этих отношений, которую не стоит забывать, – общество. Чтобы не возникло социального конфликта, оно в этой ситуации должно быть защищено. По мнению эксперта, если мы примем такое законодательство, которое позволит обществу чувствовать себя защищенным, государству – получать налоги, а бизнесу – зарабатывать деньги, то предприниматели сами выйдут из тени, а иностранные инвесторы, которые привыкли работать только в легальном поле, принесут деньги в Украину.

Чтобы дело сдвинулось с мертвой точки, надо активизировать работу в этом направлении при профильных комитетах. Либо же, как считают в УАИИ, создать отдельную рабочую группу в Верховной Раде, включив туда экспертов, представителей бизнеса, общественности, чтобы доработать существующие законодательные инициативы. А пока что имеем нездоровую войну за рынок:

и за лотерейный, который как бы «в законе», но при этом больше в тени, чем «на свету», и за игорный, который пока полностью в тени и не рыпается. Сейчас легализоваться вроде как хотят все участники рынка. Но при этом каждый в отдельности не прочь получить какие-то преференции лично для себя. Именно это желание и провоцирует те процессы, которые мы сейчас наблюдаем вокруг принятия лицензионных условий для лотерейного рынка. Но и участникам этого рынка, и Минфину с Кабмином в целом важно осознать, что надо создать здоровую с экономической точки зрения модель и в ней работать на принципах конкуренции, а не обеспечивать монополично-тепличные условия для кого-то избранного.

Деятельность без права наказывать за нарушения

Учитывая ситуацию, главный вопрос сейчас – чего ждать Украине, если Кабмин таки примет лицензионные условия для рынка лотерей в том виде, на котором настаивает Министерство финансов. Зоряна Топорецкая отмечает, что для операторов это будет означать монополизацию лотерейного рынка в пользу единственной компании – УНЛ, которая получит бесконтрольное привилегированное положение, поскольку документом не предусмотрено механизмов аннулирования лицензии в случае существенных нарушений законов этим оператором.

Компания, в свою очередь, сможет проводить азартные игры под видом лотерей с визуализацией и лотерей тотто, поскольку документ не содержит четких критериев для разграничения лотерей и азартных игр. А нелегальные сегодня игровики смогут легализоваться как распространители оператора лотерей.

Государству рассчитывать на увеличение денежных поступлений вряд ли стоит: монополист не будет заинтересован в уплате налогов. Кроме того, введение Минфином платы за лицензию «с двери» (за размещение отдельного пункта распространения и оборот средств через кассовые аппараты) возвращает лотерейную отрасль к модели, которая существовала до запрета игорного бизнеса.

Оператор сможет платить минимальный платеж за пункт распространения (это 17 тыс. грн в год для лотерей тотто и 170 тыс. грн в год для лотерей с визуализацией), спокойно проводить там азартные игры под названием «Государственные лотереи», скрывать реальные доходы и не платить других налогов. Игроки получают массовое распространение игорных заведений под видом пунктов распространения, а значит, серьезную угрозу для здоровья, поскольку будут высокими рисками формирования игровой зависимости (<http://racurs.ua/1902-licenzionnye-usloviya-dlya-rynka-loterey-civilizovannye-ili-po-nashemu>). – 2018. – 02.04).

Блог на сайті «times.com.ua»

Про автора: В. Тимченко, кандидат юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины, народный депутат Украины

Факторы восстановления мира на Востоке Украины

Миротворческий процесс (тот самый, который призван прекратить вооруженный конфликт) идет в нашем государстве очень сложно. Почему? Сложность прежде всего в законодательном аспекте – так пытается преподнести это власть. Но если вспомнить, что было сделано, чтобы начать АТО, и что не делается сегодня, чтобы ее закончить (провоочки с принятием законов, которые необходимы для реализации Минских соглашений и восстановления мира на Донбассе), становится понятно – проблема именно в политической воле Киева. Точнее в ее отсутствии.

Украинская власть, которая, казалось бы, должна прилагать максимум усилий для мирного урегулирования конфликта, настолько погрязла в собственных меркантильных интересах, что это привело к конституционному кризису. Речь идет об общественных ценностях и правах, которые государство обязалось гарантировать в силу Конституции Украины.

Однако нормы прямого действия Основного Закона страны не работают. Придумываются

разного рода подзаконные акты, которые вроде как ставят своей целью выполнение предписаний Конституции, но на самом деле наносят ущерб интересам украинского народа. Власть, руководствуясь не интересами украинцев, а собственными политическими интересами и амбициями (в том числе квотными), пытается насаждать идеологию правового нигилизма и «правильное» видение процессов, происходящих в обществе.

Причем, стремясь завуалировать преступные схемы, неправовые методы и решения, во власти обосновывают необходимость принятия подобных нормативно-правовых актов, «интерпретируя» на свое усмотрение позицию зарубежных экспертов и даже институций. Почему имеют место подобные неправдивые заявления? Таким образом происходит «узаконивание» – на нужную тему активно и долго вещают провластные эксперты, политологи и просто так называемые активисты (их власть использует с 2014 года). К сожалению, в последние годы одно только «звание» активиста часто освобождает преступников от заслуженного наказания, а бывает, что преступные действия так называемых активистов вообще трактуются как совершенные в интересах государства.

Украинскому обществу не просто пытаются навязать «правильную» идеологию – его, по сути, раскалывают на части. После четырех лет вооруженного противостояния, когда все усилия должны быть направлены на то, чтобы «сшить» страну, ее граждан продолжают делить на «своих» и «чужих» в зависимости от мировоззрения, убеждений, места проживания. А это недопустимо. Как недопустимо и навешивать ярлыки коллаборантов, сепаратистов, наемников-террористов на всех тех, чья позиция не совпадает с позицией власти. Как недопустимо и существование двойных стандартов. Амнистия для активистов на Майдане была проведена – так почему же она невозможна для лиц по обе стороны конфликта? Ведь в пункте 5 «Комплекса мер по выполнению Минских соглашений» четко прописано: «Обеспечить помилование и амнистию путем введения в силу закона,

запрещающего преследование и наказание лиц в связи с событиями, имевшими место в отдельных районах Донецкой и Луганской областей Украины».

Так называемый закон об амнистии не принят, зато ВР принимает другие законы, еще больше раскалывающие общество. За примерами не нужно далеко ходить. Закон «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно усовершенствования процедуры реабилитации жертв репрессий коммунистического тоталитарного режима 1917–1991 гг.», принятый парламентом 13 марта 2018 года, – это не только попытка переписать историю. Все гораздо сложнее. Согласно этому закону репрессией является факт обвинения лица или назначения ему наказания до 24 августа 1991 года за преступления, в том числе военные, независимо от степени их тяжести, против основ национальной безопасности, предусмотренные рядом статей уголовных кодексов УССР 1922, 1927 и 1960 годов. То есть будут освобождены от наказания и реабилитированы и те, кто совершал массовые убийства, проводил карательные операции против мирного населения. Но это, по сути, означает оправдание и убийств на идеологической почве, и карательных операций как во время Второй мировой войны, так и в послевоенный период.

Нельзя руководствоваться политической целесообразностью, пренебрегая законом. Политическая целесообразность тенденциозна (сегодня – одна, завтра – другая), а закон тенденциозным быть не должен и не может.

Принятие подобных законов еще раз доказывает: власть не способна смотреть в будущее, она не ищет те идеи, ценности, которые способствуют единению, наоборот – разъединяет украинцев.

Похоже, горе-реформаторы так и не поняли, что восстановление мира без акта доброй воли государства Украина (принятия закона об амнистии), без примирения и единения нации – это утопия.

Не секрет, что на сегодняшний день уже создана законодательная база для применения в отношении граждан, оставшихся на

неконтролируемых территориях, – признания их «коллорабационістами», «сепаратістами», «ізмєннікамі Родіны». По суті, дамоклов меч підозрення і репресій – над кожним жителем Донбасса. І це точно не підближає Україну к миру.

К сожалению, несмотря на то, что в конце марта лидеры стран «нормандского формата» сделали совместное заявление, в котором подтвердили «приверженность имплементации Минских договоренностей во всех ее измерениях (касающемся безопасности, политическом, гуманитарном и социально-экономическом)», Киев продолжает отвергать значимость «Минска» для восстановления мира.

В настоящее время Европа в лице Германии, а также Госдеп США осуждают власти Украины, которые игнорируют политические договоренности, достигнутые

в Минске, а именно – «Комплекс мер по выполнению Минских соглашений» от 12 февраля 2015 года, одобренный Советом Безопасности ООН. «Нормандская четверка» настаивает на неуклонном выполнении обязательств по решению вопросов амнистии, подготовки правового поля и законодательной базы для формирования органов местного самоуправления параллельно с миротворческими миссиями, в том числе ООН. И именно указанные условия являются определяющими для восстановления контроля над границей на Востоке Украины.

Факторов восстановления мира на Востоке Украины можно назвать немало, но все же главный – это политическая воля. Пока ее нет, о мире на Донбассе остается только мечтать (<https://times.com.ua/Home/BlogsDetailed/84886>). – 2018. – 05.04).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 6 (150) 2018**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактор
О. Федоренко

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 12.04.2018.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 5,4.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.